

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2009

MARIE PECHOVÁ

Prohlašuji tímto, že bakalářskou práci jsem zpracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**TRESTNĚ PRÁVNÍ ODPOVĚDNOST
MLADISTVÝCH**

Autor práce: Marie Pechová

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Jozef Bandžak

Katedra: KPOBS

2009

:

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Jozefu Bandžakovi za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

ÚVOD	5
1. HISTORICKÝ VÝVOJ ČESKÉHO TRESTNÍHO ZÁKONODÁRSTVÍ NAD MLÁDEŽÍ	6
1.1 Trestní zákonodárství nad mládeží na přelomu 19. a 20. st.....	6
1.2 Trestní zákonodárství nad mládeží od r. 1950 do r. 1989.....	7
2. MEZINÁRODNÍ DOKUMENTY PŘIJATÉ NA POLI TRESTNÍHO PRÁVA MLÁDEŽE	8
2.1 Minimální standardní pravidla soudnictví nad mládeží	8
2.2 Deklarace práv dítěte	9
2.3 Úmluva o právech dítěte	9
3. TRESTNĚ PRÁVNÍ ODPOVĚDNOST MLADISTVÝCH	10
3.1 Základní pojmy kriminality mládeže	10
3.2 Zvláštnosti při páchání trestné činnosti mládeže	12
3.3 Hranice trestní odpovědnosti	13
3.4 Posuzování trestní odpovědnosti mladistvého (§ 5 zákona č. 218/2003 Sb.)....	16
4. ZÁKON O SOUDNICTVÍ VE VĚCECH MLÁDEŽE	19
4.1 Struktura Zákona o soudnictví ve věcech mládeže	20
4.2 Základní zásady řízení ve věcech mládeže	21
4.2.1 Zásada zvláštního (specifického) přístupu při projednávání trestních věcí mladistvých	22
4.2.2 Zásada spolupráce s orgánem sociálně - právní ochrany dětí, zájmovými sdruženími občanů a osobami realizujícími probační programy	23
4.2.3 Zásada ochrany soukromí mladistvého	24
4.2.4 Zásada rychlosti řízení	25
4.2.5 Zásada uspokojení zájmů poškozeného.....	27
ZÁVĚR	28
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	30
PŘÍLOHA I - DEKLARACE PRÁV DÍTĚTE	37
PŘÍLOHA II - ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE	39
ABSTRAKT	52
ABSTRACT	53

Úvod

Jedním z nejvýraznějších fenoménů ve vývoji kriminality jsou v České republice kvalitativní a kvantitativní změny v trestné činnosti dětí a mladistvých. Jedná se o celospolečenský problém, který by se neměl opomíjet a ve svém významu je srovnatelný s jinými problémy v oblasti společenských věd. Například s drogovou problematikou, která má na kriminalitě dětí a mladistvých svůj neoddiskutovatelný podíl. Mladá generace, které se tato problematika dotýká, je nastupující generací a záleží na její výchově, na vytvoření jejich základních morálních hodnot a pocitu zodpovědnosti.

Trestná činnosti mládeže vypovídá o naší současné společnosti. Především o rodičích, kteří v mnoha případech na svou nejdůležitější a ústavou chráněnou roli - na odpovědnost za výchovu svých dětí zapomínají.

Trestná činnost mládeže se vyznačuje podobnými jevy a specifiky, bez ohledu na odlišnost trestněprávních systémů a sankčních mechanismů jednotlivých států. Delikventní chování se významněji objevuje u mladistvých chlapců než dívek, ale podíl dívek na trestné činnosti mládeže se v posledních letech také zvyšuje. Přibližně 80% kriminality mládeže tvoří méně a středně závažná majetková trestná činnost, které se mladiství pachatelé dopouštějí ve skupinách¹. Trestná činnost mladistvých pachatelů má ve většině případů epizodní charakter, tedy po dovršení určitého věku (zpravidla kolem 20 let) a dosažení určitého stupně mentální a sociální zralosti dochází k odklonu směrem od delikventních forem chování. Jako pozitivní a efektivní prvek při vyřizování trestní věci mladistvých pachatelů se osvědčuje zřizování jiných než trestněprávních reakcí na delikventní chování mladistvých. Jedná se především o různé formy alternativních trestů.

Obecně lze říci, že trestná činnost mládeže se vyskytuje především ve velkých městských aglomeracích, kde jsou s ohledem na velkou hustotu obyvatel a tím i určitou anonymitu vhodnější podmínky pro její páchaní, a to zejména skupinové, při které způsobená škoda dosahuje i značně vysokých částek. Ve vesnických lokalitách se trestná činnost oproti městským aglomeracím vyskytuje v podstatně menším rozsahu a pokud jde o majetkovou trestnou činnost, projevuje se zejména vykrádáním rekreačních objektů, obchodů či restauračních zařízení. Pro trestnou činnost mládeže je charakteristické, že se

---

¹ *Statistika kriminality na území České republiky*. Praha, 2008. s.84

v mnoha případech jedná o důsledek nezralosti těchto jedinců, kdy si ani samotní pachatelé nejsou s to náležitě vysvětlit pohnutku svého jednání.

Motivem páchaní trestné činnosti je úsilí nabýt rychle a pokud možno bezpracně finanční prostředky potřebné k uspokojení krátkodobých potřeb zaměřených na získávání atraktivního a luxusního zboží, jenž je pro ně jinak zcela (ve většině případů) nedostupné. Sem patří i nákup alkoholu, tabákových výrobků, drog, úhrada jízdy taxíkem, opatřování si peněz na diskotéky, prostředky k hraní na hracích automatech apod. V pozadí určující motivace majetkových deliktů je často touha vyrovnat se vrstevníkům ze sociálně silnějších poměrů a vysoké požadavky na styl života. Další skutečností, ke které dochází je to, že děti odcizují vysoké peněžní částky svým rodičům, podnikatelům, přestože mají doma zajištěný vysoký životní standart. K tomu přistupují různé jevy, jako je nedostatek odpovědnosti, neúcta k hodnotám a majetku zvláště, k dodržování norem všeho druhu upravující život ve společnosti².

1. Historický vývoj českého trestního zákonodárství nad mládeží

1.1 Trestní zákonodárství nad mládeží na přelomu 19. a 20. st.

V tomto období dochází k obratu ve vývoji péče o mládež. Zákonodárství postupně přijímalo zařízení starající se o děti a mravně vadné nebo ohrožené do okruhu státního vlivu tím způsobem, že trestněprávní předpisy umožňovaly soudům, aby tyto děti odkazovaly do soukromých výchovných ústavů a to na náklady státu. V oblasti zákonodárné se můžeme setkat se snahami vypracovat samostatný zákon o zacházení s mladistvými. Tyto snahy vedly v roce 1907 k vypracování osnovy Zákona o trestání a trestní ochraně osob mladistvých. Osnova vsunula mezi dětství a dospělost přechodný stupeň mladistvých, věk od 14 do 18 let byl prohlášen za věk pochybné přičetnosti. To znamenalo, že u pachatelů v tomto věku musel soud zkoumat, zda duševní vývoj mladistvého dosáhl takového stupně, že jej lze pokládat za přičetného. Pro Osnovu bylo charakteristické, že trestání osob mladistvých mělo být podstatně odlišné od trestání osob dospělých. Návrh zákona o trestání a trestní ochraně mladistvých byl ještě několikrát přepracován, naposledy v roce 1917, avšak zákonem se do rozpadu Rakouska- Uherska nestal.

---

² ZOUBKOVÁ, I., *Kontrola kriminality mládeže*. Praha, 2002. s. 23-31.

1.2. Trestní zákonodárství nad mládeží od r. 1950 do r. 1989

Zákon o trestním soudnictví nad mládeží z roku 1931 byl bez náhrady zrušen trestním zákonem číslo 86 z roku 1950. Trestně právní ustanovení upravující problematiku mladistvých byla trestním zákonem z roku 1950 včleněna zpět do obecných trestněprávních předpisů. Zrušení zákona o trestním soudnictví nad mládeží s sebou přineslo i zrušení soudů mládeže a úřadoven pro péči o mládež. Tento trestní zákon se vypořádal s problematikou mládeže pouze v osmi ustanoveních.

Začátek 80. let byl charakterizován započítím přípravných prací na rekonstrukci trestních zákonů. V souvislosti s těmito přípravnými rekonstrukčními pracemi věnovala značná část naší odborné veřejnosti úsilí prosadit rozšíření rejstříku výchovných opatření určených mladistvým pachatelům.

V 90. letech pak byly přijaty novely trestních kodexů (novela trestního zákona č. 175/1990 Sb., novela trestního řádu č. 178/1990 Sb.). Faktem zůstává, že se do těchto novel nepodařilo prosadit návrhy z let osmdesátých. V rámci novely trestního zákona došlo k rozšíření rejstříků trestů, které lze uložit mladistvému, o trest vyhoštění a za určitých podmínek trest zákazu činnosti na dobu pěti let.

Z iniciativ, které prosazovaly pozitivní přístup vůči mladistvému pachateli, to byla iniciativa pracovní skupiny Ústavu státu a práva ČSAV z roku 1991, jež předložila návrh novelizace trestněprávních ustanovení v oblasti trestního postihu mladistvých³. Obecně lze charakterizovat návrh pracovní skupiny, jako materiál preferující při řešení trestní věci mladistvého výchovný postup před represí. Navrhovaná novelizace umožňovala v přípravném řízení prokurátorovi a v řízení před soudem soudci zastavit trestní stíhání mladistvého. Návrh skupiny dále počítal s institutem podmíněného zastavení trestního stíhání v návaznosti na zkušební dobu v časovém rozpětí šesti měsíců až dvou let.

V souladu s navrhovanými změnami poukázal návrh pracovní skupiny na potřebnou úpravu znění ustanovení § 292 tr. řádu v tom smyslu, že je nutné zjišťovat v řízení proti mladistvému co nejdůkladněji jeho osobní poměry a další okolnosti

---

³VÁLKOVÁ, H. K 60. výročí čs. Zákona o trestním soudnictví nad mládeží a potřebným změnám v této oblasti. Právo a zákonnost, č. 6/1991, ročník 145., s.358-368

významné i pro posouzení, zda u něj nepřichází v úvahu zastavení trestního stíhání nebo podmíněné zastavení trestního stíhání.

Návrh pracovní skupiny se dále týkal i novelizace některých ustanovení trestního zákona. Šlo především o změnu ustanovení § 75 vymezující trestní odpovědnost mladistvého. Navrhované znění stanovilo další okolnosti vylučující u mladistvého trestní odpovědnost, a to vyvratitelnou domněnkou nepřičetnosti. Z uvedeného vyplývá, že mělo být na prokurátorovi resp. soudci, aby zkoumal v každém jednotlivém případě, zda mladistvý již dosáhl takového stupně mravní a duševní vyspělosti, jaký se předpokládá u osob dospělých a z něhož lze odvozovat trestní odpovědnost.

Stručně lze tedy shrnout, že návrh pracovní skupiny měl za cíl prostřednictvím institutu podmíněného zastavení trestního stíhání překlenout v tehdejší platné právní úpravě absenci možnosti výchovného řešení případu mladistvého ve stádiu, kdy ještě nedošlo k jeho odsouzení.

2. Mezinárodní dokumenty přijaté na poli trestního práva mládeže

2.1 Minimální standardní pravidla soudnictví nad mládeží

Mezi nejdůležitější mezinárodní dokumenty, přijaté na úrovni Organizace spojených národů, se řadí Minimální standardní pravidla soudnictví nad mládeží tzv. Pekingská pravidla. Tato Minimální pravidla byla přijata Valným shromážděním OSN ve formě rezoluce 40/33 na ochranu mladistvých pachatelů trestných činů v roce 1985. Rok 1985 byl významný i v tom ohledu, že byl vyhlášen mezinárodním rokem mládeže. V rezoluci se uvádí, že Minimální pravidla navazují na Všeobecnou deklaraci lidských práv, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, stejně tak jako na další mezinárodní dokumenty týkající se práv mladistvých osob.

Minimální pravidla jsou rozdělena do šesti částí a obsahují celkem 30 pravidel.

Minimální pravidla se taktéž vyjadřují k počátku trestní odpovědnosti, přičemž vyjadřují požadavek, že její počátek by neměl být spojován s příliš nízkým věkem. Další pravidla se týkají práv mladistvého a ochrany jeho soukromí. Základní práva mladistvého jsou podle Minimálních pravidel zejména: právo mladistvého být seznámen s podstatnou

obvinění, právo nevypovídat, právo na obhajobu, právo na přítomnost svých rodičů či opatrovníků, právo na konfrontaci a křížový výslech svědků.

Mezi další mezinárodní dokumenty patří zejména Směrnice OSN pro prevenci kriminality mládeže (tzv. Riyadské směrnice) a Pravidla OSN k ochraně mladistvých zbavených osobní svobody, za zmínku dále stojí rezoluce 9. kongresu OSN v Káhiře z roku 1995, která zejména zdůrazňovala význam narovnání, restituce a reparace zejména ve vztahu k mladistvým delikventům.

Pro oblast výkonu trestu je nutné uvést Úmluvu OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu z roku 1984.

2.2 Deklarace práv dítěte

Deklarace práv dítěte byla přijata Valným shromážděním OSN 20. listopadu 1959. Obsah Deklarace tvoří preambule a deset zásad. Tyto zásady především stanoví rovné postavení všech dětí, právo dítěte na zvláštní ochranu, přičemž nejvyšším měřítkem zákonodárné činnosti je zájem dítěte, právo dítěte na jméno a státní občanství. Dále jsou dětem přiznávány Deklarací výhody ze sociálního zabezpečení, právo na přiměřenou výživu, bydlení, zotavení a lékařskou péči. Taktéž je věnována pozornost fyzicky, mentálně nebo sociálně postiženým dětem. V neposlední řadě Deklarace stanoví ochranu dětí před všemi formami nedbalosti, krutosti a vykořisťování, jakož i skutečnost, že dítě nesmí být předmětem obchodu.

2.3 Úmluva o právech dítěte

Úmluva o právech dítěte – rezoluce OSN 44/25 z 20.11.1989 byla tehdejší Československou federativní republikou v roce 1990 podepsána a rok později ratifikována. Z tohoto vyplývá, že požadavky z Úmluvy o právech dítěte jsou pro naši republiku závazné. Úmluva o právech dítěte upravuje občanská, politická, hospodářská, sociální, kulturní práva a svobody dítěte.

Dítětem se podle Úmluvy rozumí každá lidská bytost mladší 18 let (pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve). Státy, které podepsaly a ratifikovaly Úmluvu, jsou povinny respektovat a zabezpečit práva Úmluvou

stanovená každému dítěti, které se nachází pod jeho jurisdikcí, a to bez jakékoli formy diskriminace.

Součástí Úmluvy jsou i ustanovení upravující kontrolní mechanismus, který má za úkol zjišťovat, zda smluvní strany příslušné povinnosti z Úmluvy vyplývající v praxi skutečně plní. Úmluva k tomuto účelu zřídila Výbor pro práva dítěte. Tento Výbor se skládá z deseti nezávislých odborníků vybavených odpovídajícími pravomocemi.

3. Trestně právní odpovědnost mladistvých

3.1 Základní pojmy kriminality mládeže⁴

Základní pojmy jsou voleny z pohledu významu věku pro trestní řízení a pro trestní odpovědnost. Pro srovnání jsou uvedeny i pojmy občanskoprávní nebo pojmy významné z pohledu kriminologického.

Zletilý, zletilost jsou základní pojmy jak z hlediska občanskoprávního, tak z hlediska trestněprávního. Vyjadřuje způsobilost fyzické osoby vlastními právními úkony nabývat práva a brát na sebe povinnosti (tzv. způsobilost k právním úkonům). Zletilosti nabývá občan dovršením 18 let věku. Před dovršením tohoto věku se zletilosti nabývá též uzavřením manželství. Nabytá zletilost před dovršením 18 let se neztrácí ani nezaniká dnem zániku manželství ani prohlášením manželství za neplatné. Nabytá zletilost uzavřením manželství je z pohledu trestního práva irelevantní⁵.

Nezletilý, nezletilost je obsahově i významově opakem zletilosti. Nezletilý je fyzická osoba, která nedovršila 18 let věku nebo nenabyla zletilosti manželstvím. Na časové ose života vyjadřuje období od narození do nabytí zletilosti. S nezletilostí z občanskoprávního hlediska je spojena způsobilost fyzické osoby mít práva a povinnosti. Nezletilí však mají práva jen k takovým právním úkonům, které jsou svou povahou přiměřené jejich rozumové vyspělosti a odpovídají jejich věku. Tato způsobilost zaniká smrtí nebo prohlášením fyzické osoby soudem za mrtvou. Trestní právo tento pojem nepoužívá, i když v trestně právní praxi je často využíván pro označení osob ve věku do 15 let⁶.

---

⁴ CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. Praha, 1998, s. 4-6.

⁵ CHMELÍK, J. *tamtéž*

⁶ CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládež*. Praha, 1998, s. 4-6.

Mladistvý je pojem trestněprávní. Je s tím spojen počátek trestní odpovědnosti fyzické osoby za spáchaný trestný čin (i přestupek) i zvláštnosti trestní odpovědnosti a trestního řízení proti mladistvým. Trestní odpovědnost mladistvého začíná spácháním trestného činu v den, který následuje po dni dovršení patnácti let a končí dovršením osmnáctého roku života. Spáchá-li osoba čin jinak trestný v den svých patnáctých narozenin, není trestně odpovědná. Naproti tomu spáchá-li trestný čin v den svých osmnáctých narozenin, je stále trestně odpovědná jako osoba mladistvá. Obecná (plná) trestní odpovědnost pachatele za trestný čin nastává až dnem následujícím po dnu, ve kterém fyzická osoba dovršila 18 let⁷.

Osoba mladší než 15 let - jde o pojem trestněprávní. Z pohledu počítání času v trestním řízení pojem "osoba mladší než 15 let" vyjadřuje časové údobí, ve kterém fyzická osoba, která před dovršením 15 let spáchala čin jinak trestný, je beztrestná. V trestním řízení tohoto pojmu užíváme k označení kategorie osob podléhajících zvláštnímu režimu při výslechu svědka [§ 102 trestního řádu]⁸. Jinak trestní řád tuto kategorii osob označuje jako "osoby, které pro nedostatek věku nejsou trestně odpovědné" [§ 11 odst. 1, písm.d) trestního řádu]. Trestní zákon v některých svých skutkových podstatách (např. ve skutkové podstatě trestného činu pohlavního zneužívání podle § 242 trestního zákona⁹) tímto pojmem označuje skupinu osob, která požívá zvýšené trestněprávní ochrany. Převážně jde o pojem užívaný kriminologií a praxí¹⁰.

Osoba blízká věku mladistvého - jako u předcházejícího vymezení jde o pojem převážně užívaný kriminologií a praxí. V trestním zákonu je užit v ustanovení § 33 písm.b) jako polehčující okolnost při výměře trestu. Z pohledu počítání času vyjadřuje relativně krátké časové údobí mezi 18. a 19. rokem života, ve kterém lze fakultativně, za určitých podmínek, uplatnit zvláštní způsoby řízení proti mladistvému¹¹.

Dítě - podle Úmluvy o právech dítěte přijaté dne 20.11.1989 v New Yorku se dítětem rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud nedosáhla zletilosti dříve (viz. naše

---

⁷ CHMELÍK, J. tamtéž

⁸ Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů / trestní řád /

⁹ Zákon č. 140/1961 Sb. trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů / trestní zákon /

¹⁰ CHMELÍK, J. tamtéž

¹¹ CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. Praha, 1998 s. 4-6.

občanskoprávní úprava nabytí zletilosti manželstvím). Podle § 216 b tr.zák. je za dítě považována osoba mladší 18 let, pokud nedovršila zletilosti dříve. Tedy trestněprávní pojem koresponduje s občanskoprávním vyjádřením nezletilosti¹².

Provinění je trestný čin spáchaný mladistvým. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže však, na rozdíl od obecné definice trestného činu, požaduje vyšší stupeň společenské nebezpečnosti. V § 6 odst. 2 z.č. 218/2003 Sb. Je uvedeno, že se nejedná o provinění, jestliže je spáchal mladistvý a stupeň nebezpečnosti pro společnost je malý.

3.2 Zvláštnosti při páchání trestné činnosti mládeže

Struktura trestné činnosti mládeže doznala v posledních letech významných změn a to zejména v posunu ke kvalifikovaným a závažnějším formám páchání. Struktura trestné činnosti mládeže a samotný způsob páchání jsou ovlivňovány vývojovými prvky osobnosti, existencí kriminogenních faktorů, schopností mladého člověka negativní jevy rozpoznat a eliminovat. Některé jevy (faktory) jsou pro mladého člověka na rozdíl od dospělého nepřekonatelné, podřizuje se jim a ve spojení s vhodnými podmínkami vedou ke spáchání různých kriminálních deliktů. Struktura a zvláštnosti způsobu páchání trestné činnosti mládeže lze charakterizovat takto¹³ :

- výběr předmětu útoku je určován rozdílným hodnotovým systémem mládeže,
- trestná činnost je často páchána skupinově s nízkou úrovní organizace,
- obvykle schází příprava ke spáchání trestné činnosti, pokud je trestná činnost připravována, úroveň přípravy je povrchní, nedokonalá,
- chování mladistvých delikventů se vyznačuje neúměrnou brutalitou, projevující se např. zbytečnou devastací okolí a předmětů,
- nevýhoda mladistvého pachatele spočívající v nedostatku věku, fyzické síly apod. je nahrazována neúměrnými prostředky k překonání překážky a dosažení cíle,
- kriminální delikty jsou často páchány pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek, které posilují odvahu a agresivitu,

---

¹² CHMELÍK, J. tamtéž

¹³ CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. Praha, 1998. s. 11-12.

- při recidivě trestné činnosti mladiství pachatelé volí stejný způsob páchaní a své konání z předchozí trestné činnosti opakují,
- alibi si zajišťují u svých kamarádů nebo v partě, obvykle však až po spáchání trestné činnosti,
- o připravované trestné činnosti se často svěřují svým kamarádům nebo členům party,
- obvykle schází snaha utajovat spáchání trestného činu,
- předmětem zájmu jsou obvykle předměty, které momentálně potřebují, rozhodování je spíše emotivní než racionální.

Z uvedeného je patrné, že na trestnou činnost mládeže má vliv nedostatek životních zkušeností, neschopnost adaptace mladého člověka v novém prostředí, změna stylu života, neschopnost rychle a správně reagovat na některé situace a podněty. To vše je doprovázeno častými chybami v jednání.

3.3 Hranice trestní odpovědnosti

Součástí trestné činnosti mládeže je i trestání této činnosti ve smyslu trestního zákona. V poslední době je velmi diskutovaná otázka, zda-li má být dosavadní věková hranice trestní odpovědnosti 15 let zachována, nebo nemá-li dojít k jejímu snížení o jeden rok, tedy na 14 let. O snížení hranice trestní odpovědnosti odborníci diskutují již několik let. V prosinci roku 2005 přijala Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR nový Trestní zákon, podle kterého by od roku 2007 byla posunuta hranice věku trestní odpovědnosti na 14 let. K posunu hranice je přiměly i série brutálních vražd, které v poslední době provedly právě děti. Podle policejních statistik mají čtrnáctiletí jen v roce 2005 na svědomí více než 1000 trestných činů – to znamená skoro dvě pětiny prohrěšků, na kterých se podílely děti mladší než patnáctileté¹⁴.

Pokud se přikloníme k názoru, že současná hranice trestní odpovědnosti je odpovídající, je nutno poukázat na to, že neúčinnost dosavadního systému vyvozování trestní odpovědnosti mladistvých pramení z toho, že vedle trestních sankcí není

---

¹⁴ *Statistika kriminality na území České republiky: 2005.*
Praha: Policejní prezidium ČR, 2006. 84 s.

doplňován dalšími opatřeními a to jak prostřednictvím státních institucí, tak i s využitím aktivit nestátní povahy. V převážné většině případů se ze strany mladistvých nejedná o závažnější trestné činy a pouhé snížení věkové hranice trestní odpovědnosti není tím nejvhodnějším opatřením v boji s kriminalitou mládeže. Za daleko důležitější a účinnější je pokládán systém prevence a cílem je důsledněji bránit trestné činnosti mládeže. Pouhé snížení hranice trestní odpovědnosti by znamenalo klást nepřiměřený důraz na trestní represii, která má mít u mladistvých pachatelů specifický charakter a její použití by mělo mít výhradně subsidiární povahu.

Objevují se ovšem i návrhy na snížení věkové hranice výběrově na závažné delikty s tím, že by bylo takové opatření legislativně a organizačně provázeno vytvořením podmínek pro převýchovu této části mládeže, jak po linii individuální péče vykonávané mimo výkon trestu, resp. mimo ústav, tak i včetně zabezpečení dostatečného počtu míst v příslušných léčebně výchovných ústavech a v ústavech uzavřeného typu s náležitým účelovým vybavením. Statistické údaje svědčí jednoznačně pro závěr, že kriminalita věkové skupiny od 15 do 18 let se stala závažným společenským problémem, který je nutno neodkladně řešit. V poslední době se podstatně snížila spodní věková hranice mládeže, která páchá trestnou činností a to z dřívějšího rozmezí od 14 do 16 let na rozmezí od 12 do 14 let. V důsledku rozvoje společnosti, zejména informačních technologií, je nepochybně na místě závěr, že se zvýšil i stupeň rozumové a mravní zralosti mládeže.

Snížení věkové hranice trestní odpovědnosti z 15 na 14 let je v současné době projednáván Parlamentem ČR. Podle mého názoru jsou děti ve věku 14 let již schopny rozlišovat a chápat následky svého chování. Podle mého profesního názoru si se snížením věkové hranice trestní odpovědnosti dovoluji souhlasit.

Pro zajímavost uvádím v tab. č. 1 hranice trestní odpovědnosti v různých státech světa.

Tab. č. 1¹⁵

ZEMĚ	MINIMÁLNÍ VĚK	POZNÁMKA	VĚK PLNÉ DOSPĚLOSTI
Anglie a Wales	14	Dítě ve věku 10 let lze považovat za trestně odpovědné, pokud se prokáže, že vzhledem k okolnostem případu byl pachatel schopen rozlišit správné od nesprávného	18
Albánie	14		18
Bělorusko, Estonsko, Litva, Lotyšsko a Moldávie	16	Lze stíhat osoby ve věku 14 pro spáchání závažných trestných činů (zabití, znásilnění, ublížení na zdraví)	18
Bosna a Hercegovina	14		18
Bulharsko	14		18
Francie	13		18
Chorvatsko	14		18
Itálie	14		18
Kypr	12		16
Makedonie	14		18
Maďarsko	14		18
Nizozemí	12		18
Rakousko	14		18
Rumunsko	14	Je-li pachatel ve věku 14-16 let, musí soudce rozhodnout, jestli je zodpovědný za své jednání	18

¹⁵ Srovnej ZOUBKOVÁ, I., *Kontrola kriminality mládeže*. Praha, 2002. s.106.

Rusko	16	Lze stíhat osoby ve věku 14 pro spáchání závažných trestných činů (zabití, znásilnění, ublížení na zdraví)	18
Řecko	12		18
Severní Irsko	10		17
SRN	14		18
Slovinsko	14		18
Turecko	11		18

3.4. Posuzování trestné odpovědnosti mladistvého (§5 zákona č. 218/2003 Sb.)

Mladistvý je zásadně trestně odpovědný podle trestního zákona (viz i § 11 tr. zákona). Zákon č. 218/2003 Sb. však reflektuje skutečnost, že stupeň rozumové a mravní vyspělosti zejména okolo 15 let věku je u jednotlivých mladistvých velmi rozdílný, a proto stanoví, že mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný (§ 5 odst. 1 z.č. 218/2003 Sb.). Tato koncepce trestní odpovědnosti je koncepcí trestní odpovědnosti relativní, která je kromě dovršení stanoveného věku v době spáchání trestného činu podmíněna i dosažením určité míry mravní a rozumové vyspělosti a navazuje na úpravu zákona č. 48/1931 Sb. z. a n., o trestním soudnictví nad mládeží, která obdobně vycházela z tzv. podmíněné přičetnosti závislé na dosaženém stupni intelektuálního a mravního vývoje mladistvého v době činu.

Znamenalo to, že mladistvý byl trestně odpovědný pouze tehdy, pokud dosáhl takového stupně vývoje po stránce intelektuální (schopnost rozpoznávací) a po stránce mravní (schopnost určovací), jaký je obvyklý u jeho vrstevníků, a umožňoval mu rozpoznat bezprávnost svého jednání a podle toho toto jednání usměrnit.

Zaostalým je mladistvý, který nedosáhl takového stupně vývoje po stránce intelektuální (schopnost rozpoznávací) nebo po stránce mravní (schopnost určovací), jaké zpravidla dosahují jeho normální vrstevníci. Značně zaostalým je tudíž takový mladistvý,

který přes svůj věk nedosáhl takového stupně vývoje intelektuálního nebo mravního, jakého zpravidla dosahuje mládež, která dovrší čtrnáctý rok svého věku.

Z pohledu teorie trestního práva hmotného je pro vyvození trestní odpovědnosti klíčový matrikový věk, tedy věk počítaný od data narození, uvedeného v matrice (§ 11 trestního zákona¹⁶). Vedle tohoto věku je třeba zmínit i mentální věk, který vyjadřuje celkovou (nejen tedy rozumovou) vyspělost jedince, tzn. jeho biologickou, psychickou a sociální úroveň, jež podmiňuje rozpoznávací a určovací schopnost pachatele. Jinými slovy jedinec musí nabýt takové míry zralosti, aby byl schopen rozpoznat nebezpečnost svého činu pro společnost a ovládat své jednání.

Relativní trestní odpovědnost tím, že zkoumá i zralost jedince v případě pochybností, tedy zohledňuje mentální věk (tj. dosažený stupeň vývoje u konkrétního jedince), umožňuje na něj reagovat již v rámci základů trestní odpovědnosti. Jde totiž o to, že konkrétně zjištěný nesoulad mezi matrikovým a mentálním věkem již může vyvolat důsledky, které jinak má nepřičetnost jedince. Naproti tomu pojetí trestní odpovědnosti absolutní nedovoluje zohlednit opožděný vývoj, jako důvod vylučující trestní odpovědnost mladistvého, pokud nemá povahu duševní poruchy a vzápětí i nepřičetnosti.

Úprava obsažená v § 5 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb. je založena na tom, že trestní odpovědnost mladistvého je vymezena kritérii, kterých jinak trestněprávní teorie i trestní zákon používají pro vymezení přičetnosti s tím, že pojem duševní poruchy nahrazuje pojmem rozumové a mravní vyspělosti. Za podmínku přičetnosti v širším slova smyslu je pokládán určitý věk, a proto se citovaná úprava chápe jako speciální důvod nepřičetnosti, a nikoliv jako jiný samostatný důvod vylučující trestní odpovědnost.

I když se předpokládá, že ve věku patnácti let je již jedinec mentálně a psychicky natolik vyspělý, aby mohl chápat význam a důsledky svých skutků a byl schopen podle tohoto rozpoznání usměřňovat své jednání (viz obecná hranice patnácti let jako dolní hranice trestní odpovědnosti), nelze vyloučit, že v důsledku vývojového opoždění, které není chorobné povahy, tomu bude u konkrétního dítěte jinak. A právě na tyto případy má dopadat ustanovení § 5 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb.

---

¹⁶ Zákon č. 140/1961 Sb. Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Již výše bylo uvedeno, že konkrétně zjištěný nesoulad mezi matrikovým a mentálním věkem již může vyvolat důsledky, které jinak má nepřičetnost jedince (neschopnost rozpoznat nebezpečnost vlastního činu pro společnost a nebo neschopnost ovládat své jednání vlastní vůlí), přičemž je třeba zdůraznit, že konkrétně zjištěný nesoulad mezi matrikovým a mentálním věkem (resp. zaostalost, opožděný vývoj) není chorobné povahy, respektive nemá charakter duševní poruchy ve smyslu § 12 tr. zák.

Úprava obsažená v § 5 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb. je založena na tom, že trestní odpovědnost mladistvého je vymezena kritérii, kterých jinak trestněprávní teorie i trestní zákon používají pro vymezení přičetnosti, s tím, že pojem duševní poruchy nahrazuje pojmem rozumové a mravní vyspělosti (funguje jako příčina neschopnosti rozpoznávací a nebo ovládací). Citovaná úprava se chápe jako speciální důvod nepřičetnosti, a nikoliv jako jiný samostatný důvod vylučující trestní odpovědnost.

Nepřičetnost (obecná nepřičetnost podle § 12 tr. zák.) se opírá o dvě juristická kritéria - psychiatrické (duševní porucha jako příčina neschopnosti rozumové a nebo neschopnosti ovládací) a časové (duševní porucha existující v době spáchání, resp. páchaní činu). Jelikož ustanovení § 5 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb. je chápáno jako speciální důvod nepřičetnosti a je obdobou ustanovení § 12 tr. zák., tak i zde musí být splněno kritérium spočívající v takovém nedostatku rozumové a mravní vyspělosti, jehož následkem je neschopnost rozumová a nebo neschopnost ovládací, jakož i to, že nedostatek rozumové a mravní vyspělosti musí být dán v době spáchání činu.

Z hlediska procesního je třeba poukázat na ustanovení § 58 zákona č. 218/2003 Sb., který žádá k vyšetření duševního stavu mladistvého přibrat dva znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací na dětskou psychiatrii. V této souvislosti je třeba poukázat i na R 29/2001-I., podle něhož znalci z oboru klinické psychologie, jenž byl ve věci přibrán jako znalec za podmínek § 105 odst. 1 tr. ř., nepřísluší posuzovat otázku, zda byl mladistvý schopen rozpoznat nebezpečnost svého činu pro společnosti a zda byl schopen své jednání ovládat. Tuto otázku (jako základní kritérium pro následně právní posouzení přičetnosti mladistvého pachatele ve smyslu § 12 tr. zák., ale také i § 5 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb.) mohou na základě vyšetření duševního stavu mladistvého posoudit pouze dva znalci z oboru psychiatrie se specializací na dětskou psychiatrii.

V těch případech, kdy sice ze znaleckého posudku znalců psychiatrů bude patrný závěr v tom smyslu, že mladistvý v době spáchání činu netrpěl duševní poruchou (schopnost rozpoznávací i schopnost ovládací byla v době spáchání činu dána), avšak ze závěrů znalce psychologa (bude-li vůbec přibrán, neboť právní úprava jeho přibrání nevyžaduje) bude patrný jistý nedostatek rozumové a mravní vyspělosti v době spáchání činu (musí být shledán nedostatek jak rozumové, tak i mravní vyspělosti - srov. shora), přísluší zhodnotit dopad i tohoto zjištěného nedostatku rozumové a mravní vyspělosti na schopnost rozpoznávací a schopnost ovládací dvěma znalcům psychiatrům se specializací na dětskou psychiatrii. Tento závěr je pak logickým důsledkem konstrukce § 5 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb. jako speciálního důvodu nepřičetnosti.

V neposlední řadě je třeba zdůraznit i to, že ustanovení § 5 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb. obsahuje zvláštní důvod nepřičetnosti, avšak ustanovení § 5 odst. 2 téhož zákona se vztahuje na případy obecné nepřičetnosti (§ 12 tr. zákona).

Při posuzování odpovědnosti mladistvého za čin se vychází jednak ze samotné výpovědi mladistvého, ze zprávy orgánů pověřených sociálně-právní ochranou dětí, případně ze zpráv Probační a mediační služby i z ostatních důkazů, shromážděných během vyšetřování. V závažnějších trestních věcech, mimo jiné s příslušností k rozhodování v I. stupni u krajského soudu, je přistoupeno ke zkoumání duševního stavu mladistvého.

V trestních věcech mladistvých není obecně praktikováno plošné opatřování znaleckých osudků za účelem posouzení trestní odpovědnosti mladistvých. Naopak je uplatňován striktně individuální přístup, kdy při řešení otázky, zda je na místě vyžádání takového znaleckého posudku u konkrétního mladistvého, se vychází jednak z osobních poznatků policejního orgánu při kontaktu s mladistvým, dále jsou zásadní skutečnosti v tomto směru zjišťovány ze zpráv orgánu sociálně-právní ochrany dětí a jiných podkladů, přičemž přihlíženo je též k charakteru konkrétního protiprávního jednání.

4. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže

Dne 21. 5. 2003 schválila Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky na své 16. schůzi vládní návrh zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy

a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). Zákon byl schválen Senátem Parlamentu České republiky dne 27. 6. 2003, prezident České republiky zákon podepsal dne 9. 7. 2003 a zákon byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod číslem 218/2003 Sb. Jeho účinnost nastává 1. ledna 2004.

4.1 Struktura Zákona o soudnictví ve věcech mládeže

Struktura shora zmiňovaného zákona odpovídá tomu, že jsou v něm řešeny různé právní problematiky. Zákon vedle obecných ustanovení, jako jsou ustanovení o předmětu a účelu zákona, základní zásady, obsahuje taktéž trestně hmotně právní normy (oblast základů trestní odpovědnosti, sankcí a jejich výkonu), trestně právní normy, speciálně je zde hovořeno o řízení ve věcech dětí mladších patnácti let. Zákona se skládá ze sedmi částí, čtyř hlav, hlava druhá pak obsahuje sedm dílů a díl sedmý je složen ze třinácti oddílů.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže má komplexní charakter, tedy upravuje jak podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoně a opatření ukládaná za takové protiprávní činy, tak normy práva procesního upravující postup a následné rozhodování ve věcech mládeže. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže je normou speciální ve vztahu k právní úpravě obsažené v trestním zákoně, trestním řádu, občanském soudním řádu popř. zákoně o sociálně-právní ochraně dětí. Dle § 1 odst. 3 citovaného zákona se postupuje podle příslušných ustanovení obecných právních předpisů, pokud tento zvláštní zákon nestanoví jinak.

Zákon především upravuje podmínky, postup a rozhodování ve věcech protiprávních činů dětí mladších než patnáct let, kde pracuje s kategorií činů jinak trestných, a ve věcech protiprávních činů mladistvých, kde používá pojmu provinění, a dále upravuje výkon soudnictví pro mládež. Základem právní úpravy jsou zásady trestní odpovědnosti mladistvých a sankce ukládané jim za provinění, jakož i potřebné odchylky v trestním řízení, které vyplývají z konkrétních specifik řízení ve věcech mladistvých, současně však zákon upravuje postupy a opatření přijímaná vůči osobám mladším než patnáct let.

I když zákon o soudnictví nad mládeží vychází z řady obecných principů zakotvených v trestněprávních i trestně procesních normách, které zčásti opakuje, ve vztahu k trestnímu právu v obecném širším slova smyslu, jak již bylo řečeno shora, je normou speciální, která mimo jiné odchýlně a zčásti i nově upravuje základní zásady trestního řízení ve věcech mládeže.

4.2 Základní zásady řízení ve věcech mládeže

Obecně lze říci, že základní zásady trestního řízení jsou určité právní principy, vůdčí právní ideje, jimiž je ovládáno trestní řízení. Jsou projevem právně politického a právně filozofického přístupu k trestnímu řízení. V důsledku své povahy jsou základem, na kterém je vybudována organizace trestního řízení a úprava činnosti jeho orgánů. Vyjadřují mínění zákonodárce o nejúčelnějším uspořádání trestního procesu.

Význam základních zásad řízení ve věcech mládeže zůstává stejný, jako u základních zásad trestního řízení obsažených v trestním řádu. Mají obecnou platnost, jsou základem, na kterém je založena organizace trestního řízení a úprava činnosti jeho orgánů. Zvláštností oproti obecné úpravě je skutečnost, že základní zásady řízení ve věcech mladistvých jsou vyjmenovány v jednom ustanovení (§ 3 odst. 3 až § 3 odst. 8 cit. zák.) spolu se základními zásadami trestního práva hmotného, které se mají uplatnit při posuzování delikvence mladistvých.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže mění a doplňuje základní zásady trestního řízení ve věcech mládeže několika způsoby. Předně sám stanoví zvláštní základní zásady řízení v ustanovení § 3 cit. zákona. Mimo tyto zvláštní základní zásady výslovně vypočtené v ustanovení § 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže zakotvuje nový zákon ještě nové instituty či postupy, které mění či doplňují obsah základních zásad trestního řízení obsažených v trestním řádu.

Konkrétně se jedná o zásadu specifického přístupu při projednávání trestních věcí mladistvých, zásada spolupráce s orgánem sociálně-právní ochrany dětí, zájmovými sdruženími občanů a osobami realizujícími probační programy, zásada ochrany soukromí mladistvého, zásada rychlosti řízení a zásada uspokojení zájmů poškozeného. Tyto specifické zásady trestního řízení ve věcech mladistvých jsou také odrazem požadavků,

kteřé pro nás vyplývají z uzavřených mezinárodních smluv a to zejména z Úmluvy o právech dítěte z roku 1991 (vyhlášena pod č. 104/1991 Sb.), která obsahuje podrobná ustanovení o řízení proti mladistvým zejména ve svých člancích 37 a 40, Evropské úmluvy (vyhlášena pod č. 209/1992 Sb.) umožňující vyloučení tisku a veřejnosti v zájmu mladistvého (čl. 6 odst. 1, věta druhá) nebo Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (srov. např. jeho obecnou směrnici obsaženou v článku 14 odst. 4, podle něhož v trestním řízení proti mladistvým se přihlíží k jejich věku a k tomu, že je žádoucí usilovat o jejich nápravu) - srov. jeho publikaci pod č. 120/1976 Sb.

4.2.1. Zásada zvláštního (specifického) přístupu při projednávání trestních věcí mladistvých (§ 3 odst. 4 zákona o soudnictví ve věcech mládeže)

Zásada specifického přístupu při projednávání trestních věcí mladistvých záleží v tom, že v řízení ve věcech mladistvých je třeba postupovat s přihlédnutím k věku, zdravotnímu stavu, rozumové a mravní vyspělosti osoby, proti níž se vede, aby její další vývoj byl co nejméně ohrožen, projednávané činy a jejich příčiny i okolnosti, které je umožnily, byly náležitě objasněny a za jejich spáchání vyvozena odpovědnost podle zákona. Řízení je přitom třeba vést tak, aby působilo k předcházení protiprávním činům (§ 3 odst. 4 cit. zákona). Tato zásada navazuje na účel zákona o soudnictví ve věcech mládeže vymezený v ustanovení § 1 odst. 2 cit. zákona, podle něhož projednáváním protiprávních činů, kterých se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství, se sleduje, aby se na toho, kdo se takového činu dopustil, užilo opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páčání protiprávního činu zdržel, našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem; řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k předcházení a zamezování páčání protiprávních činů.

Požadavek zvláštního postupu ve věcech mladistvých je opakovaně zdůrazněn v ustanovení § 42 odst. 1 cit. zák., podle něhož při provádění úkonů řízení ve věcech mladistvých se musí jednat s osobami na úkonu zúčastněnými tak, jak to vyžaduje význam a výchovný účel řízení; vždy je nutno šetřit jejich osobnosti a jejich Ústavou zaručených práv. Při jednání s mladistvými se musí s přihlédnutím k jejich věku a duševní vyspělosti

postupovat tak, aby nedošlo k narušení jejich psychické a sociální rovnováhy a jejich další vývoj byl co nejméně ohrožen.

Tato zásada se promítá v řadě konkrétních institutů zákona o soudnictví ve věcech mládeže, například v rozšíření principu oportunitý trestního stíhání (v řízení ve věcech mladistvých je zakotvena další výjimka ze zásady legality, a to institut odstoupení od trestního stíhání), ve specializaci orgánů a osob provádějících úkony v trestním řízení týkající se mladistvých (soudci, státní zástupci, úředníci Probační a mediační služby působící v trestních věcech mladistvých mají být vybíráni z osob, které mají dostatek znalostí a životních zkušeností, které zaručí splnění výchovného účelu řízení; úkony přípravného řízení, kterých se účastní mladistvý, provede zpravidla policejní orgán určený k úkonům v trestních věcech mladistvých, státní zástupce specializovaný na věci mládeže nebo soudce soudu mládeže, soudnictví ve věcech mladistvých vykonávají specializované soudy pro mládež), v ochraně zájmů mladistvého obviněného před nežádoucí publicitou trestního stíhání z hlediska mladistvého, v preferenci opatření výchovných nad represivními apod.

4.2.2 Zásada spolupráce s orgánem sociálně - právní ochrany dětí, zájmovými sdruženími občanů a osobami realizujícími probační programy (§ 3 odst. 4 poslední zákona o soudnictví ve věcech mládeže)

Orgány činné v trestním řízení podle zákona o soudnictví nad mládeží spolupracují s příslušným orgánem sociálně - právní ochrany mládeže. Na uvedené ustanovení pak navazuje ustanovení § 40 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, podle něhož orgány činné podle tohoto zákona a úředníci Probační a mediační služby spolupracují s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí, zájmovými sdruženími občanů a s osobami realizujícími probační programy, aby posílili výchovné působení řízení ve věcech mladistvých, vytvořili podmínky pro individuální přístup k řešení jednotlivých věcí, včas reagovali na potřeby a zájmy mladistvých a poškozených osob i všech dalších subjektů dotčených trestnou činností a také tímto způsobem trestnou činnost zamezovali a jí předcházeli. Do řešení jednotlivých provinění podle tohoto zákona zapojují též zájmová sdružení občanů a jiné subjekty působící ve společenském prostředí mladistvého, v němž došlo k provinění, a blízké sociální okolí obviněného

a poškozeného. Stejná myšlenka je obsažena opakovaně v ustanovení § 36 zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

4.2.3 Zásada ochrany soukromí mladistvého (§ 3 odst. 5 zákona o soudnictví ve věcech mládeže)

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže stanoví, že v řízení podle tohoto zákona je třeba chránit osobní údaje osoby, proti níž se řízení vede, a její soukromí, aby každá taková osoba byla chráněna před škodlivými vlivy, a při dodržení zásady, že je považována za nevinnou, dokud její vina nebyla prokázána zákonným způsobem (§ 3 odst. 5 zákona o soudnictví ve věcech mládeže).

Projevem této zásady jsou zejména:

- Možnost utajení informací týkajících se provinění mladistvého do pravomocného skončení trestního stíhání. Nestanoví-li zákon jinak, nikdo nesmí jakýmkoli způsobem zveřejnit žádnou informaci, ve které je uvedeno jméno, popřípadě jména, a příjmení mladistvého, nebo která obsahuje údaje, které by umožnily tohoto mladistvého identifikovat (§ 53 zákona o soudnictví ve věcech mládeže). Za postup v rozporu se zákonem se nepovažuje sdělení informací během trestního řízení, pokud účelem takového postupu není jejich zveřejnění, anebo je-li jejich účelem pátrání po mladistvém. Totéž obdobně platí o sdělení informací probačním úředníkem dalším osobám, pokud je jejich sdělení nutné pro získání informací, které se vztahují k vypracování zprávy vyžadované tímto zákonem, nebo bez nichž nelze kvalifikovaně provádět dohled nad mladistvým nebo o něj pečovat, popřípadě kontrolovat plnění podmínek a omezení, které mu byly stanoveny, a zajistit bezpečnost osob, jež s ním přicházejí do kontaktu.
- Povinnost utajit identitu mladistvého, tj. zákaz uveřejnit informaci obsahující jméno, příjmení či jinou informaci, která by umožňovala mladistvého identifikovat před konečným rozhodnutím věci, povinnost přiměřeně chránit soukromí mladistvého v průběhu hlavního líčení a veřejného zasedání (publikování informací o průběhu hlavního líčení nebo veřejného zasedání, které by vedly ke ztotožnění mladistvého ve veřejných sdělovacích prostředcích nebo jiným způsobem, je zakázáno, stejně tak je zakázáno publikování každého textu

nebo každého vyobrazení týkajícího se totožnosti mladistvého) a případně i možnost chránit soukromí mladistvého i po skončení věci (rozsudek může být uveřejněn ve veřejných sdělovacích prostředcích, ale zpravidla bez uvedení jména a příjmení mladistvého, a při přiměřené ochraně mladistvého před nežádoucími účinky řízení o způsobu takového uveřejnění a o omezeních s tím spojených rozhodne předseda senátu.

- Hlavní líčení a veřejné zasedání v řízení proti mladistvým je zásadně neveřejné. Hlavního líčení a veřejného zasedání se mohou účastnit pouze obžalovaný mladistvý, jeho dva důvěrníci, jeho obhájce, zákonní zástupci a příbuzní v přímém pokolení, sourozenci, manžel nebo druh, poškozený a jeho zmocněnec, svědci, znalci, tlumočníci, příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, úředníci Probační a mediační služby a zástupce školy nebo jiného výchovného či vzdělávacího zařízení. Na návrh mladistvého může být hlavní líčení nebo veřejné zasedání konáno veřejně. Zásada ochrany soukromí mladistvého je souladná s požadavkem Evropské úmluvy, která ve svém článku 6 odst. 1, věta druhá říká, že tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého, nebo části procesu, jestliže to vyžadují zájmy nezletilých.

4.2.4. Zásada rychlosti řízení (§ 3 odst. 6 zákona o soudnictví ve věcech mládeže)

Zásada rychlosti řízení v trestních věcech je pravidlem ústavněprávní úrovně. Článek 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod stanoví mimo jiné právo každého na projednání jeho věci bez zbytečných průtahů. Stejný požadavek je vyjádřen rovněž v ustanovení § 5 odst. 2 zákona o soudech a soudcích, který říká, že každý má právo, aby jeho věc byla soudem projednána a rozhodnuta bez zbytečných průtahů (§ 5 odst. 2 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů). Také trestní řád chce řadou svých jednotlivých ustanovení zajistit rychlé projednání trestních věcí. Tak v ustanovení § 2 odst. 4 ve spojitosti se zásadou oficiality uvádí, že orgány činné v trestním řízení musí projednávat trestní věci co nejrychleji.

Význam rychlého projednání trestních věcí vede k tomu, že tento požadavek je považován za základní zásadu trestního řízení. Jde o zásadu všeobecného charakteru v tom smyslu, že zavazuje všechny orgány činné v trestním řízení (což ostatně naznačuje i její vyjádření ve stejném ustanovení trestního řádu spolu s jinou základní zásadou

trestního řízení - zásadou oficiality) a že se uplatňuje ve všech stádiích trestního řízení, včetně řízení vykonávacího.

Zásada rychlosti řízení je v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže vyjádřena jako samostatná zásada v samostatném ustanovení § 3 odst. 6 formulací: „*Každé dítě mladší patnácti let nebo mladistvý, nestanoví-li zákon jinak, má právo na to, aby jeho čin byl projednán bez zbytečného odkladu a v přiměřené lhůtě soudem mládeže.*“

Mimo obecná ustanovení v trestním řádu zákon o soudnictví ve věcech mládeže stanoví speciální lhůty pro provedení procesních úkonů, odlišné od obecné právní úpravy. K takovým ustanovením náleží například lhůta pro pozorování duševního stavu obviněného, která nemá trvat déle než jeden měsíc a jen na odůvodněnou žádost znaleců může být prodloužena nejvýše o jeden měsíc - § 58 odst. 2 cit. zák. (podle obecné právní úpravy nesmí pozorování duševního stavu trvat déle než dva měsíce s možností výjimečného prodloužení o jeden měsíc - § 117 tr. řádu).

Odchytky od obecné právní úpravy obsahují zejména ustanovení o trvání vazby ve věcech mladistvých. Zákon též výrazně omezuje délku trvání vazby mladistvého a stanoví zvláštní způsob rozhodování o jejím prodloužení.

Zásadně platí, že vazba mladistvého nemůže trvat déle než dva měsíce. Po uplynutí této doby může být vazba výjimečně prodloužena o další dva měsíce, ovšem jen za splnění dalších podmínek, spočívajících v tom, že nebylo možné pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů trestní stíhání v této lhůtě skončit a propuštěním mladistvého na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání. Je-li mladistvý stíhán pro zvlášť závažné provinění (§ 41 odst. 2 tr. zák.), nemůže délka trvání vazby překročit šest měsíců. Po uplynutí této doby může být tato vazba výjimečně prodloužena o dalších šest měsíců, pokud nebylo možné pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů trestní stíhání v této lhůtě skončit a propuštěním mladistvého na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání. K takovému prodloužení může však dojít pouze jednou v přípravném řízení a jednou v řízení před soudem.

Ve srovnání s obecnou úpravou zákon obsahuje výrazné odlišnosti o způsobu rozhodování o dalším trvání vazby u mladistvého. O prodloužení lhůty vazby v přípravném řízení totiž rozhoduje soudce okresního soudu mládeže na návrh státního zástupce (srov. § 73b odst. 2 tr. řádu). Návrh na prodloužení lhůty vazby je povinen doručit státní zástupce tomuto soudu nejpozději 15 dnů před skončením stávající lhůty trvání vazby a stejně je povinen postupovat i tehdy, jestliže v době kratší než 15 dnů před skončením vazební lhůty podá obžalobu.

Pokud je věc mladistvého ve stadiu soudního řízení, pak o prodloužení vazby v řízení před soudem rozhoduje soudce soudu mládeže nadřízeného soudu mládeže, který je příslušný věc projednat nebo který věc již projednává. Návrh na prodloužení lhůty vazby je povinen předseda senátu doručit nadřízenému soudu mládeže rovněž nejpozději 15 dnů před skončením lhůty.

Zákon výslovně upravuje důsledky nesplnění výše uvedeného postupu, když stanoví, že není-li návrh takovým způsobem doručen, musí předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce propustit mladistvého na svobodu nejpozději den po uplynutí lhůty, na niž bylo trvání vazby omezeno.

4.2.5. Zásada uspokojení zájmů poškozeného (§ 3 odst. 7 zákona o soudnictví ve věcech mládeže)

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže reaguje na oprávněný požadavek toho, komu byla způsobena trestným činem majetková či jiná újma, aby dosáhl v trestním řízení náhrady majetkové újmy, respektive vyvážení jiné újmy, případně jiného potřebného zadostiučinění. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže zakotvuje jako zvláštní základní zásadu řízení v samostatném ustanovení § 3 odst. 7 požadavek, aby řízení podle tohoto zákona směřovalo k tomu, aby poškozený dosáhl náhrady škody způsobené protiprávním činem, nebo aby se mu dostalo jiného přiměřeného zadostiučinění. Stejná myšlenka se opakuje v ustanovení § 64 odst. 4 cit. zákona, podle kterého předseda senátu dbá v průběhu celého hlavního líčení a veřejného zasedání zájmů poškozeného.

K součinnosti poškozeného a k jeho aktivnímu podílu na řešení projednávané věci směřuje ustanovení § 45 zákona o soudnictví ve věcech mládeže o zájmech a právech

poškozeného. Podle citovaného ustanovení orgány činné podle tohoto zákona jsou povinny přihlížet k oprávněným zájmům poškozeného, poučit ho o jeho právech a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění; státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu posoudí vhodnost a účelnost některého ze zvláštních způsobů řízení vedoucích mimo jiné k náhradě škody nebo jinému odčinění škodlivých následků činu.

Poškozený, jehož adresa pobytu, sídla nebo místa podnikání je známa, musí být v každém případě příslušným orgánem činným podle tohoto zákona vyrozuměn, jestliže mladistvý prohlásí, že je připraven škodu vzniklou činem nahradit, jinak odčinit nebo přispět k narovnání škodlivých následků činu. Totéž platí v případě, že mladistvý na sebe vezme povinnost, která se bezprostředně dotýká zájmů poškozeného.

6. Závěr

Osoby mladé generace jsou i dnes aktuálním problémem současnosti. Vývoj a výchovu mládeže si nelze představit bez potřebného ovlivňování, usměrňování a řízení. U mladistvých pachatelů mnohdy převažuje přesvědčení, že porušení norem je v jejich případě ospravedlnitelné. V důsledku nízké inteligence a slabých výsledků ve škole mohou tito jedinci mnohdy zastávat jen podřadná místa, případně jsou nezaměstnaní. Tato situace jim pak neumožňuje dosáhnout svých přání a cílů a k jejich dosažení tyto osoby volí raději nelegální prostředky.

Kriminalitu mládeže nemůžeme považovat za něco zvláštního, je součástí kriminality jako celku. Díky zákonu č. 218/2003 Sb. můžeme konstatovat, že v posledních letech se juvenilní kriminalita podstatně snížila, oproti období před platností tohoto zákona. Je ale třeba uvést, že zákon o soudnictví ve věcech mládeže má i své nedostatky a těch je se v návrhu nového trestního zákona vyvarovat.

Co se týče návrhů de lege ferenda odborníci se zabývají otázkou, jak dostatečně ochránit společnost před recidivujícími mladistvými pachateli, kteří páchají závažné trestní činy (provinění). Mladistvému, který spáchal trestný čin (provinění), za který je možno uložit výjimečný trest, je možno uložit maximální trest (opatření) v délce deseti let. Již tato skutečnost je společností negativně vnímána, neboť tato trestní opatření jsou vzhledem k závažnosti spáchaných skutků mírná a míjející se účelem. Proto je na místě zvážit, zda by nebylo vhodnější užití obecných norem trestního práva.

Převažujícím věkem, kdy dochází k nejvyššímu porušování norem, je období mezi čtrnáctým až dvacátým rokem věku dítěte. V tomto období jsou převážně chlapci značně impulsivní a vzrušiví, hnaní touhou po bohatství a touhou po dosažení vyššího sociálního postavení. Mají málo možností své sny legálně naplnit a zároveň mají paradoxně i málo co ztratit, protože v tomto věku soudy pohlíží na jejich jednání shovívavě a mírně. V tomto ohledu je třeba se zabývat otázkou stanovení věkové hranice, tedy okamžiku, kdy nastává trestní odpovědnost. V současnosti je diskutabilní názor, že nynější věková hranice (tedy dovršený patnáctý rok věku) by měla být snížena na čtrnáctý rok věku. Tato věková hranice byla již na našem území uplatňována za Rakouska-Uherska.

Snížení této hranice předpokládá, že mladistvým ve věku čtrnácti až osmnácti let bude stále věnována zvýšená pozornost a to ve vztahu zkoumání přičetnosti. Jak již bylo uvedeno v této práci, přičetnost je vždy ovlivňována stupněm rozumové a mravní vyspělosti jedince. Otázkou přičetnosti jsou orgány činné v trestním řízení a v odůvodněných případech i za pomoci soudních znalců.

V neposlední řadě je třeba se zabývat taktéž otázkou trestních opatření ukládaných mladistvým. Naše česká právní úprava patří mezi nejmírnější, ať hovoříme o dolní či horní hranici trestu (opatření). Zpřísnění těchto trestních opatření má svůj význam také na poli prevence, neboť hrozba přísnějšího trestu (opatření) může odradit potenciálního mladistvého pachatele již od pojatého úmyslu spáchat trestný čin (provinění). I společnost přísnější trest (opatření) pro mladistvé recidivisty, bude hodnotit pozitivněji.

Použitá literatura a prameny

Literární zdroje

1. Zákon č. 141/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, Trestní řád.
2. Zákon č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, Trestní zákon.
3. Zákon č. 283/1991 Sb., pojmy občanskoprávní nebo pojmy významné z pohledu kriminologického o Policii České republiky.
4. Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže.
5. Zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě ČR.
6. CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. 2. vyd. Praha : Ministerstvo vnitra, 1998. 73 s. ISBN neuvedeno.
7. CHMELÍK, J. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9.
8. JELÍNEK J., MELICHAROVÁ D., *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*, Praha: Linde Praha a.s., 2004. 144 s. SBN 80-72-01-4935.
9. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Obecná a zvláštní část. 1. vyd. Praha: Linde, 2005, 794 s. ISBN 80-8054-3178-8.
10. JELÍNEK J. a kol., *Trestní právo hmotné*, Praha: Linde Praha a.s., 2006. 824 s. ISBN 80-7201-630.
11. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vyd. Praha: Linde, 2007, 495 s. ISBN 978-80-7201-658-7.
12. LORTIE S., POLANSKI M., SOKOLÁŘ A., VÁLKOVÁ H., *Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a v České republice*, Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky, 2000.319 s., ISBN 80-902656-1-8.
13. MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha: C.H. Beck, 2001 512 s. ISBN 80-7179-362-0.
14. NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha :Aspi a.s., 2004. 452 s. ISBN 80-7357-026-2.
15. SCHELLOVÁ I. a kol., *Právní postavení mladistvých*, Praha: Eurolex, 2004, 250 s. ISBN 80-86432-82-3.

16. SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. *Základy trestní odpovědnosti – přepracované a doplněné vydání*. 1. vydání. Praha : Orac, 2003. 455 s. ISBN 80-86199-74-6.
17. ŠÁMAL, P. a kol., *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže – Komentář*. Praha: C.H. Beck, r. 2007. 1248 s. ISBN 80-7179-375-5.
18. PRUŠÁK, J.: *Rakouské právo trestní. Díl všeobecný*. Praha : Všehrd, 1912, s. 73 ISBN neuvedeno.
19. VÁLKOVÁ, H. , DÜNKEL, F. *Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě*, Praha : Vydavatelství Leges Crimen Praha-Freiburg, 1991-1992, 156 s. ISBN 80-85638-00-2.
20. ZEZULOVÁ, J., dr., *Trestní zákonodárství nad mládeží*, Masarykova univerzita Brno, r. 1997. 248 s. ISBN: 80-210-1643-4.
21. ZBORNÍK, F., KOTULAN, P., ROZUM, J., *Trestní soudnictví nad mladistvými v ČR a v zahraničí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, str. 200 ISBN 80-86008-74-X.
22. ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 200.. 231 s. ISBN 80-86473-08-2.
23. VÁLKOVÁ, H.: *K 60. výročí čs. Zákona o trestním soudnictví nad mládeží a potřebným změnám v této oblasti*. Právo a zákonnost, č. 6/1991, s.358-368.
24. VESELÝ J.: *O trestní odpovědnosti mládeže ve starém českém právu*. Zvláštní otisk časopisu Československé společnosti pro právo trestní, ročník IX., číslo 3, strana 2.

Elektronické zdroje

- 1 . Redakce JURISTIC Kriminalita dětí - zamyšlení nad současnou právní úpravou. <<http://trestni.juristic.cz/510461/clanek/trest3>>.
2. Doc. PhDr. ČÍRTKOVÁ L., CSc. Dva pohledy na delikvenci dětí a mladistvých. <http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminalistika/2003/03_04/cirtkova.html>
3. JUDr. ŠÁMAL, P. Ph. D. K vládnímu návrhu zákona o soudnictví ve věcech mládeže. <<http://octopus.juristic.cz/archiv/77208/octact>>

4. JURMAN, M. Návrh zákona o soudnictví ve věcech mládeže.
<<http://portal.justice.cz/ms/PrintPage.aspx?o=23&j=33&k=378&d=8429>>
5. Trestní řízení ve věcech dětí a mladistvých.
<<http://trestnirizeni.mujoblog.info/vyklad-pojmu/trestni-rizeni-ve-vecech-deti-a-mladistvych>>
6. Doc. JUDr. JELÍNEK J., CSc., Zákon o soudnictví ve věcech mládeže a základní zásady trestního řízení.
<http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminalistika/2003/03_04/jelinek.html>
7. Juvenile delinquency: "entertainment violence" a problém.
<http://www.europarl.europa.eu/news/public/story_page/040-4265-079-03-12-906-20070314STO04228-2007-20-03-2007/default_en.htm>
8. Metropol Praha , Kriminalita mládeže aneb Víte, co dělají vaše děti ve volném čase?
<http://www.mvcr.cz/aktualit/regiony/praha/2000/krim_ml.html>
9. KOPEČNÁ, B. *Vývoj kriminality mládeže v České republice.*
<<http://www.intranet.bb/casopisy/policista/prilohy.html>>
10. GJURIČOVÁ, J. *Aktuální stav a východiska ke snižování trestné činnosti a mládeže.* <http://10.8.72.3/casopisy/statistiky_html>
11. GJURIČOVÁ, J. ŽÁRSKÝ, M. *Vývoj kriminality v České republice se zvláštním zřetelem na kriminalitu dětí a mládeže.*
<<http://www.intranet.bb/casopisy/kriminalistika/2001/vyvoj.html>>
12. Policejní prezídium ČR. <http://10.8.72.2/statistiky/krim_stat/2004/index.html>
13. Policejní prezídium ČR. <http://10.8.72.2/statistiky/krim_stat/2005/index.htm>

SEZNAM PŘÍLOH

- 1) Příloha I **Deklarace práv dítěte**
- 2) Příloha II **Úmluva o právech dítěte**

PŘÍLOHA I - Deklarace práv dítěte

Preambule

U vědomí toho,

že lid Spojených národů znovu vyhlásil v Chartě svou víru v základní lidská práva a v důstojnost a hodnotu lidské osobnosti a rozhodl se podporovat sociální pokrok a vyšší životní úroveň ve větší svobodě,

že Organizace spojených národů vyhlásila ve Všeobecné deklaraci lidských práv, že každý má všechna práva a svobody v ní stanovené bez jakéhokoli rozlišování podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženského, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení,

že dítě pro svou tělesnou a duševní nezralost potřebuje zvláštní záruky, péči a zvláštní právní ochranu před narozením i po něm,

že potřeba těchto zvláštních záruk byla zakotvena v Ženevské deklaraci práv dítěte z r. 1924 a uznána ve Všeobecné deklaraci lidských práv a ve statutech mezinárodních odborných organizací a ostatních mezinárodních organizací, zabývajících se otázkami péče o děti,

že lidstvo je povinno dát dětem to nejlepší, co jim může dát,

Valné shromáždění prohlašuje

tuto Deklaraci práv dítěte, aby děti mohly prožít šťastné dětství, užívat práv a svobod zde uvedených ku prospěchu vlastnímu i prospěchu společnosti a vyzývá rodiče, muže i ženy a dobrovolné organizace, místní úřady a vlády zemí, aby uznali tato práva a snažili se dosáhnout jejich dodržování cestou zákonodárných a jiných opatření prováděných postupně s těmito zásadami:

Zásada 1

Dítě požívá všech práv stanovených v této Deklaraci. Tato práva má bez výjimky každé dítě, bez rozlišování nebo diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo postavení, ať již jeho samého, nebo jeho rodiny.

Zásada 2

Dítě požívá zvláštní ochrany. Zákon a ostatní opatření necht' mu poskytují příležitost i prostředky k tomu, aby se mohlo rozvíjet fyzicky, duševně, morálně, duchovně a sociálně zdravým způsobem a v podmínkách svobody a důstojnosti. Nejvyšším měřítkem zákonodárné činnosti v této oblasti je zájem dítěte.

Zásada 3

Dítě má od narození právo na jméno a na státní příslušnost.

Zásada 4

Dítě požívá výhod sociálního zabezpečení. Je oprávněno vyrůstat a rozvíjet se ve zdraví; proto se jemu i jeho matce poskytuje zvláštní péče a ochrana včetně přiměřené péče v době před jeho narozením i po něm. Dítě má právo na přiměřenou výživu, bydlení, zotavení a lékařskou péči.

Zásada 5

Dítěti, které je fyzicky, duševně nebo sociálně postiženo, se poskytuje zvláštní zacházení, výchova a péče, jak to vyžaduje jeho zvláštní postavení.

Zásada 6

Dítě potřebuje k plnému a harmonickému vývoji své osobnosti lásku a porozumění. Pokud je to možné, má vyrůstat v péči svých rodičů, kteří jsou za ně odpovědní, a v ovzduší přízně, morálního i materiálního zabezpečení; dítě v útlém věku může být odloučeno od své matky pouze za výjimečných okolností. Společnost i úřady jsou povinny poskytovat zvláštní péči dětem bez rodičů a dětem bez přiměřených prostředků k životu. Finanční podpora státu a jiná pomoc dětem z početných rodin je žádoucí.

Zásada 7

Dítě má nárok na vzdělání, které má být bezplatné a povinné, alespoň v začátečních stupních. Má mu být poskytována výchova, která pomáhá zvýšit jeho všeobecnou kulturní úroveň a umožní mu na základě stejných příležitostí rozvíjet jeho schopnosti, úsudek a smysl pro morální a sociální odpovědnost a stát se tak platným členem společnosti.

Nejlepší zájmy dětí mají být vůdčími zásadami pro ty, kdož odpovídají za výchovu a vedení dítěte. Tuto odpovědnost nesou v první řadě rodiče dítěte.

Dítě má mít plnou možnost ke hrám a zotavení, jež by měly mít stejné poslání jako vzdělání; společnost a státní úřady mají usilovat o to, aby dítě mohlo tohoto práva užívat.

Zásada 8

Dítě bude za všech okolností mezi prvními, komu bude poskytnuta ochrana a pomoc.

Zásada 9

Dítě má být chráněno před všemi formami nedbalosti, krutosti a vykořisťování. Nesmí být předmětem obchodu v žádné podobě. Dítě nesmí být přijato do zaměstnání před dosažením přiměřeného minimálního věku; v žádném případě mu nebude vnuceno nebo dovoleno vykonávat jakékoli povolání nebo zaměstnání, jež by mohlo škodit jeho zdraví nebo výchově, anebo by překáželo jeho tělesnému, duševnímu nebo morálnímu vývoji.

Zásada 10

Dítě musí být chráněno před činy, jež by mohly podporovat rasovou, náboženskou nebo jakoukoli jinou formu diskriminace. Musí být vychovááno v duchu porozumění, snášenlivosti, přátelství mezi národy, míru a všeobecného bratrství a v plném vědomí, že svou energii a nadání má věnovat službě bližním.

PŘÍLOHA II - Úmluva o právech dítěte

Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, majíce na zřeteli, že podle zásad vyhlášených v Chartě Spojených národů je uznání přirozené důstojnosti a rovných a nezcizitelných práv všech příslušníků lidské rodiny základem svobody, spravedlnosti a míru ve světě, majíce na mysli, že lid spojených národů v Chartě znovu potvrdil svou víru v základní lidská práva, důstojnost a hodnotu lidské osobnosti a že vyjádřil své odhodlání podporovat sociální pokrok a zlepšovat životní úroveň při větší svobodě, uznávajíce, že Spojené národy ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v mezinárodních paktech o lidských právech prohlásily a dohodly se na tom, že každému přísluší v nich stanovená práva, a to bez jakéhokoli rozlišování podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení, pamětlivy, že ve Všeobecné deklaraci lidských práv Spojené národy prohlásily, že dětství má nárok na zvláštní péči a pomoc, přesvědčeny, že rodina, jako základní jednotka společnosti a přirozené prostředí pro růst a blaho všech svých členů a zejména dětí, musí mít nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla beze zbytku plnit svou úlohu ve společnosti, uznávajíce, že v zájmu plného a harmonického rozvoje osobnosti musí děti vyrůstat v rodinném prostředí, v atmosféře štěstí, lásky a porozumění, majíce na zřeteli, že dítě musí být plně připraveno žít ve společnosti vlastním životem a vychováno v duchu ideálů prohlášených v Chartě Spojených národů, a to zejména v duchu míru, důstojnosti, snášenlivosti, svobody, rovnosti a solidarity, majíce na mysli, že potřeba zabezpečit dítěti zvláštní péči byla zakotvena v Ženevské deklaraci práv dítěte z roku 1924 a v Deklaraci práv dítěte přijaté Spojenými národy v r. 1959 a uznána ve Všeobecné deklaraci lidských práv, v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech (zejména v člancích 23 a 24), v Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech (zejména v článku 10) a ve statutech a příslušných dokumentech odborných organizací a mezinárodních organizací, zabývajících se péčí blaho dětí, majíce na mysli, že, jak je uvedeno v Deklaraci práv dítěte přijaté Valným shromážděním Organizace spojených národů 20. listopadu 1959, dítě pro svou tělesnou a duševní nezralost potřebuje zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu před narozením i po něm, pamětlivy ustanovení Deklarace sociálních a právních zásad ochrany a zajištění blaha dětí, se zvláštním ohledem na vnitrostátní a mezinárodní úpravu umístování do institucí náhradní péče, Minimálních standardních pravidel OSN, týkajících se výkonu soudnictví za účasti mladistvých (Pekingská pravidla), Deklarace o ochraně žen a dětí za mimořádných událostí a za ozbrojených konfliktů, uznávajíce, že ve všech zemích světa jsou děti žijící ve výjimečně obtížných podmínkách a že tyto děti vyžadují zvláštní pozornost, berouce náležitý ohled na význam tradic a kulturních hodnot každého národa pro ochranu a harmonický rozvoj dítěte, uznávajíce význam mezinárodní spolupráce pro zlepšování životních podmínek dětí v každé zemi a zejména v rozvojových zemích, dohodly se na následujícím:

ČÁST 1

Článek 1

Pro účely této úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.

Článek 2

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují respektovat a zabezpečit práva stanovená touto úmluvou každému dítěti nacházejícímu se pod jejich jurisdikcí bez jakékoli diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu, majetku, tělesné nebo duševní nezpůsobilosti, rodu a jiného postavení dítěte nebo jeho rodičů nebo zákonných zástupců.
2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, učiní všechna potřebná opatření k tomu, aby dítě bylo chráněno před všemi formami diskriminace nebo trestání, které vyplývají z postavení, činností, vyjádřených názorů nebo přesvědčení jeho rodičů, zákonných zástupců nebo členů rodiny.

Článek 3

1. Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, správními nebo zákonodárnými orgány.
2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují zajistit dítěti takovou ochranu a péči, jaká je nezbytná pro jeho blaho, přičemž berou ohled na práva a povinnosti jeho rodičů, zákonných zástupců nebo jiných jednotlivců právně za něho odpovědných, a činí pro to všechna potřebná zákonodárná správní opatření.
3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečí, aby instituce, služby a zařízení odpovědné za péči a ochranu dětí odpovídaly standardům stanoveným kompetentními úřady, zejména v oblastech bezpečnosti a ochrany zdraví, počtu a vhodnosti svého personálu, jakož i kompetentního dozoru.

Článek 4

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, učiní všechna potřebná zákonodárná, správní a jiná opatření k provádění práv, uznaných touto úmluvou. Pokud jde o hospodářská, kulturní a sociální práva, státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uskutečňují taková opatření v maximálním rozsahu svých prostředků a v případě potřeby i v rámci mezinárodní spolupráce.

Článek 5

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují respektovat odpovědnost, práva a povinnosti rodičů nebo, v odpovídajících případech a v souladu s místními obyčeji, členů širší rodiny nebo obce, zákonných zástupců nebo jiných osob právně odpovědných za dítě, které směřují k zabezpečení jeho orientace a usměrňování při výkonu práv podle úmluvy v souladu s jeho rozvíjejícími se schopnostmi.

Článek 6

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají, že každé dítě má přirozené právo na život.
2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečují v nejvyšší možné míře zachování života a rozvoj dítěte.

Článek 7

1. Každé dítě je registrováno ihned po narození a má od narození právo na jméno, právo na státní příslušnost a pokud to je možné, právo znát své rodiče a právo na jejich péči.
2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečují provádění těchto práv a v souladu se svým vnitrostátním zákonodárstvím a v souladu se svými závazky vyplývajícími z příslušných mezinárodněprávních dokumentů v této oblasti se zvláštním důrazem na to, aby dítě nezůstalo bez státní příslušnosti.

Článek 8

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují respektovat právo dítěte na zachování jeho totožnosti, včetně státní příslušnosti, jména a rodinných svazků v souladu se zákonem a s vyloučením nezákonných zásahů.
2. Je-li dítě protizákonně částečně nebo zcela zbaveno své totožnosti, zabezpečí mu státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, potřebnou pomoc a ochranu pro její urychlené obnovení.

Článek 9

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečí, aby dítě nemohlo být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, ledaže příslušné úřady na základě soudního rozhodnutí a v souladu s platným právem a v příslušném řízení určí, že takové oddělení je potřebné v zájmu

dítěte. Takové určení může být nezbytným v některém konkrétním případě, například jde-li o zneužívání nebo zanedbávání dítěte rodiči nebo žijí-li rodiče odděleně a je třeba rozhodnout o místě pobytu dítěte.

2. V jakémkoli řízení podle odstavce 1 se poskytuje všem dotčeným stranám možnost zúčastnit se řízení a sdělit svoje stanoviska.

3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte odděleného od jednoho nebo obou rodičů udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči, ledaže by to bylo v rozporu se zájmy dítěte.

4. Jestliže oddělení dítěte od rodičů je důsledkem jakéhokoli zásahu státu, který je smluvní stranou úmluvy, jako je vazba, uvěznění, vypovězení, deportace nebo smrt (včetně smrti, která nastala z jakékoli příčiny v době, kdy dotyčná osoba byla v opatrování státu) jednoho nebo obou rodičů dítěte, tento stát, který je smluvní stranou úmluvy, na požádání poskytne dítěti, rodičům nebo případně jinému členu rodiny nezbytné informace o místě pobytu nepřítomného (nepřítomných) člena (členů) rodiny, ledaže by poskytnutí takové informace odporovalo zájmu dítěte. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, kromě toho zabezpečí, aby podání takové informace samo o sobě nemělo žádné nepříznivé důsledky pro dotčenou osobu (dotčené osoby).

Článek 10

1. Za účelem spojení rodiny a v souladu se závazkem podle čl. 9, odst. 1, státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, posuzují žádosti dítěte nebo jeho rodičů o vstup na území státu, který je smluvní stranou úmluvy, nebo o jeho opuštění pozitivním, humánním a urychleným způsobem. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, dále zabezpečí, aby podání takové žádosti nemělo žádné nepříznivé důsledky pro žadatele nebo členy jeho rodiny.

2. Dítě, jehož rodiče pobývají v různých státech, má až na výjimečné okolnosti právo udržovat pravidelné osobní kontakty a přímé styky s oběma rodiči. Za tímto účelem a v souladu se svým závazkem podle čl. 9, odst. 2, státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte a jeho rodičů opustit kteroukoli zemi, i svou vlastní, a vstoupit do své vlastní země. Právo opustit kteroukoli zemi podléhá pouze takovým omezením, která stanoví zákon a která jsou nutná pro ochranu národní bezpečnosti, veřejného pořádku, veřejného zdraví nebo morálky nebo práv a svobod druhých a která jsou v souladu s ostatními právy uznanými v této úmluvě.

Článek 11

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí opatření k potírání nezákonného přemísťování dětí do zahraničí a jejich nenavracení zpět.

2. Za tímto účelem budou státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, usilovat o uzavření dvoustranných a mnohostranných dohod a o přístup k existujícím dohodám.

Článek 12

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečují dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni.

2. Za tímto účelem se dítěti zejména poskytuje možnost, aby bylo vyslyšeno v každém soudním nebo správním řízení, které se jej dotýká, a to buď přímo a nebo prostřednictvím zástupce nebo příslušného orgánu, přičemž způsob slyšení musí být v souladu s procedurálními pravidly vnitrostátního zákonodárství.

Článek 13

1. Dítě má právo na svobodu projevu: toto právo zahrnuje vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky všeho druhu, bez ohledu na hranice, ať ústně, písemně nebo tiskem,

prostřednictvím umění nebo jakýmkoli jinými prostředky podle volby dítěte.

2. Výkon tohoto práva může podléhat určitým omezením, avšak tato omezení budou pouze taková, jaká stanoví zákon a jež jsou nutná:

- a) k respektování práv nebo pověsti jiných
- b) k ochraně národní bezpečnosti nebo veřejného pořádku, veřejného zdraví nebo morálky.

Článek 14

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte na svobodu myšlení, svědomí a náboženství.
2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají práva a povinnosti rodičů, a v odpovídajících případech zákonných zástupců, usměrňovat dítě při výkonu jeho práva způsobem, který odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem.
3. Svoboda projevit náboženství nebo víru může být podrobena pouze takovým omezením, jaká předepisuje zákon a která jsou nutná k ochraně veřejné bezpečnosti, pořádku, veřejného zdraví nebo morálky nebo základních práv a svobod jiných.

Článek 15

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte na svobodu sdružování a svobodu pokojného shromažďování.
2. Výkon těchto práv nesmí být žádným způsobem omezován s výjimkou těch omezení, jež stanoví zákon a jež jsou nutná v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti nebo veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví nebo morálky či ochrany práv a svobod druhých.

Článek 16

1. Žádné dítě nesmí být vystaveno svévolnému zasahování do svého soukromého života, rodiny, domova nebo korespondence ani nezákonným útokům na svou čest a pověst.
2. Dítě má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům.

Článek 17

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají důležitou funkci hromadných sdělovacích prostředků a zabezpečují dítěti přístup k informacím a materiálům z různých národních a mezinárodních zdrojů, zejména takovým, které jsou zaměřeny na rozvoj sociálního, duchovního a mravního blaha dítěte a také jeho tělesného a duševního zdraví. Za tímto účelem státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, povzbuzují:

- a) hromadné sdělovací prostředky k šíření informací a materiálů, které jsou pro dítě sociálně a kulturně prospěšné a které odpovídají duchu článku 29 této úmluvy,
- b) mezinárodní spolupráci při tvorbě, výměně a rozšiřování takových informací a materiálů z různých kulturních, národních a mezinárodních zdrojů,
- c) tvorbu a rozšiřování knih pro děti,
- d) hromadné sdělovací prostředky k tomu, aby braly zvláštní ohled na jazykové potřeby dětí náležejících k menšinové skupině či domorodému obyvatelstvu,
- e) tvorbu odpovídajících zásad ochrany dítěte před informacemi a materiály škodlivými pro jeho blaho, majíce na mysli ustanovení článků 13 a 18 této úmluvy.

Článek 18

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, vynaloží veškeré úsilí k tomu, aby byla uznána zásada, že oba rodiče mají společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Rodiče nebo v odpovídajících případech zákonní zástupci mají prvotní odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Základním smyslem jejich péče musí při tom být zájem dítěte.
2. Za účelem zaručení a podpory práv stanovených touto úmluvou poskytují státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, rodičům a zákonným zástupcům potřebnou pomoc při plnění jejich úkolu výchovy dětí a zabezpečují rozvoj institucí, zařízení a služeb pro děti.
3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí všechna potřebná opatření k tomu, aby bylo

zabezpečeno právo dětí pracujících rodičů využívat služeb a zařízení péče o děti, která jsou pro ně určena.

Článek 19

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí všechna potřebná zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření k ochraně dětí před jakýmkoli tělesným či duševním násilím, urážením nebo zneužíváním, včetně sexuálního zneužívání, zanedbáváním nebo nedbalým zacházením, trýzněním nebo vykořisťováním během doby, kdy jsou v péči jednoho nebo obou rodičů, zákonných zástupců nebo jakýchkoli osob starajících se o dítě.

2. Tato ochranná opatření zahrnují podle potřeby účinné postupy k vytvoření sociálních programů zaměřených na poskytnutí nezbytné podpory dítěti a těm, jimž bylo svěřeno, jakož i jiné formy prevence. Pro účely zjištění, oznámení, postoupení, vyšetřování, léčení a následné sledování výše uvedených případů špatného zacházení s dětmi zahrnují rovněž podle potřeby postupy pro zásahy soudních orgánů.

Článek 20

1. Dítě dočasně nebo trvale zbavené svého rodinného prostředí nebo dítě, které ve svém vlastním zájmu nemůže být ponecháno v tomto prostředí, má právo na zvláštní ochranu a pomoc poskytovanou státem.

2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečí v souladu se svým vnitrostátním zákonodárstvím náhradní péči.

3. Tato péče může mezi jiným zahrnovat předání do výchovy, institut "kafala" podle islámského práva, osvojení a v nutných případech umístění do vhodného zařízení péče o děti. Při volbě řešení je nutno brát ohled na žádoucí kontinuitu ve výchově dítěte a na jeho etnický, náboženský, kulturní a jazykový původ.

Článek 21

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy a které uznávají a (nebo) povolují systém osvojení, zabezpečí, aby se v první řadě bral do úvahy zájem dítěte, a :

- a) zabezpečí, aby se osvojení dítěte povolovalo jen k tomu kompetentními orgány, které v souladu s příslušným zákonem a ve stanoveném řízení na základě všech odpovídajících a spolehlivých informací určí, že osvojení je přípustné z hlediska postavení dítěte ve vztahu k rodičům, příbuzným a zákonným zástupcům a že, vyžaduje-li se to, dotčené osoby daly vědomý souhlas k osvojení po takovém projednání, které se může ukázat nutným,
- b) uznávají, že osvojení v cizí zemi lze považovat za náhradní způsob péče o dítě, pokud dítě nemůže být předáno do výchovy v zařízení péče o děti nebo v rodině osvojitele nebo o ně nemůže být pečováno jiným vhodným způsobem v zemi původu,
- c) zabezpečí, aby dítě osvojené v jiné zemi využívalo stejných záruk a práv, která by platila v případě osvojení ve vlastní zemi,
- d) činí všechna opatření potřebná k zajištění toho, aby osvojení v cizí zemi nevedlo k neoprávněnému finančnímu zisku zúčastněných osob,
- e) podporují v nutných případech cíle tohoto článku uzavíráním dvoustranných nebo mnohostranných dohod nebo smluv a v jejich rámci usilují o to, aby umístění dítěte do péče v jiné zemi bylo uskutečňováno k tomu příslušnými úřady nebo orgány.

Článek 22

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí opatření potřebná k zabezpečení toho, aby dítě žádající o přiznání postavení uprchlíka nebo které je v souladu s platným mezinárodním nebo vnitrostátním právem a postupem považováno za uprchlíka, ať už je v doprovodu svých rodičů, jiných osob, anebo bez doprovodu, obdrželo potřebnou ochranu a humanitární pomoc při využívání práv stanovených touto úmluvou a jinými dokumenty v oblasti mezinárodního humanitárního práva lidských práv, jichž jsou uvedené státy smluvními stranami.

2. Za tímto účelem státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, podporují, budou-li to považovat za potřebné, součinnost v úsilí Spojených národů a jiných příslušných mezivládních organizací

nebo nevládních organizací spolupracujících se Spojenými národy k ochraně a pomoci takovému dítěti a k vyhledávání rodičů nebo jiných členů rodiny dítěte-uprchlíka s cílem získat informace k jeho opětovnému spojení s rodinou. Jestliže rodiče nebo jiné členy rodiny nelze

nalézt, poskytuje se dítěti stejná ochrana jako každému jinému dítěti z jakéhokoli důvodu trvale nebo přechodně zbavenému své rodiny, jak je stanoveno touto úmluvou.

Článek 23

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají, že duševně nebo tělesně postižené dítě má požívat plného a řádného života v podmínkách zabezpečujících důstojnost, podporujících sebedůvěru a umožňujících aktivní účast dítěte ve společnosti.
2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo postiženého dítěte na zvláštní péči, v závislosti na rozsahu existujících zdrojů podporují a zabezpečují oprávněnému dítěti a osobám, které se o ně starají, požadovanou pomoc odpovídající stavu dítěte a situaci rodičů nebo jiných osob, které o dítě pečují.
3. Uznávající zvláštní potřeby postiženého dítěte se pomoc v souladu s odstavcem 2 poskytuje podle možností bezplatně, s ohledem na finanční zdroje rodičů nebo jiných osob, které se o dítě starají, a je určena k zabezpečení účinného přístupu postiženého dítěte ke vzdělání, profesionální přípravě, zdravotní péči, rehabilitační péči, přípravě pro zaměstnání a odpočinku, a to způsobem vedoucím k dosažení co největšího zapojení dítěte do společnosti a co největšího stupně rozvoje jeho osobnosti, včetně jeho kulturního a osobního rozvoje.
4. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, v duchu mezinárodní spolupráce podporují výměnu odpovídajících informací v oblasti preventivní zdravotní péče a medicínského, psychologického a funkčního léčení v případě postižených dětí, včetně rozšiřování a přístupu k informacím týkajícím se metod rehabilitační výchovy a profesionální přípravy k tomu, aby státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, mohly zlepšovat své možnosti a znalosti, a prohloubit tak své zkušenosti v těchto oblastech. V tomto směru se bere zvláštní ohled na potřeby rozvojových zemí.

Článek 24

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte na dosažení nejvýše dosažitelné úrovně zdravotního stavu a na využívání rehabilitačních a léčebných zařízení. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, usilují o zabezpečení toho, aby žádné dítě nebylo zbaveno svého práva na přístup k takovým zdravotnickým službám.
2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, sledují plné uskutečňování tohoto práva a zejména činí potřebná opatření:
  - a) ke snížení kojenecké a dětské úmrtnosti,
  - b) k zajištění nezbytné lékařské pomoci a zdravotní péče pro všechny děti s důrazem na rozvoj základní lékařské péče,
  - c) k potírání nemocí a podvýživy též v rámci základní lékařské péče, mimo jiné také využíváním snadno dostupné technologie a poskytováním dostatečně výživné stravy a čisté pitné vody, přičemž se bere ohled na nebezpečí a rizika znečištění životního prostředí,
  - d) k poskytnutí odpovídající péče matkám před i po porodu,
  - e) k zabezpečení toho, aby všechny složky společnosti, zejména rodiče a děti, byly informovány o zdraví a výživě dětí, přednostech kojení, hygieně, sanitárních podmínkách prostředí dětí i o předcházení nešťastným případům, aby měly přístup ke vzdělání a aby byly podporovány při využívání těchto základních znalostí,
  - f) k rozvoji osvěty a služeb preventivní zdravotní péče, poradenské služby pro rodiče a výchovy k plánovanému rodičovství.
3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí všechna účinná a nutná opatření k odstranění všech tradičních praktik škodících zdraví dětí.
4. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují podporovat mezinárodní spolupráci pro postupné dosažení plného uskutečňování práva uznaného v tomto článku. V této souvislosti se bere zvláštní zřetel na potřeby rozvojových zemí.

Článek 25

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte, které bylo svěřeno příslušnými orgány do péče, ochrany nebo léčení tělesného či duševního zdraví náhradnímu zařízení, na pravidelné hodnocení zacházení s dítětem a všech dalších okolností spojených s jeho umístěním.

Článek 26

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo každého dítěte na výhody sociálního zabezpečení včetně sociálního pojištění a činí nezbytná opatření k dosažení plného uskutečňování tohoto práva v souladu s vnitrostátním právem.
2. Tyto výhody se podle situace poskytují s ohledem na zdroje a možnosti dítěte a osob, které se o ně starají, jakož i s ohledem na veškerá další hlediska, která jsou spojena se žádostí o poskytnutí těchto výhod, podanou dítětem nebo ve prospěch dítěte.

Článek 27

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo každého dítěte na životní úroveň nezbytnou pro jeho tělesný, duševní, duchovní, mravní a sociální rozvoj.
2. Rodiče nebo jiné osoby, které se o dítě starají, nesou v rámci svých schopností a finančních možností základní odpovědnost za zabezpečení životních podmínek nezbytných pro rozvoj dítěte.
3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, v souladu s podmínkami daného státu a v rámci svých možností činí potřebná opatření pro poskytování pomoci rodičům a jiným osobám, které se o dítě starají, k uskutečňování tohoto práva a v případě potřeby poskytují materiální pomoc a podpůrné programy, zejména v oblasti zabezpečení potravin, šatstva a bydlení.
4. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí všechna opatření nezbytná k zabezpečení obnovy péče o dítě ze strany rodičů nebo jiných osob, které nesou za dítě finanční odpovědnost, ať už na území státu, který je smluvní stranou úmluvy, nebo v zahraničí. Zejména v těch případech, kdy žijí v jiném státě než dítě, státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, podporují přístup k mezinárodním dohodám nebo uzavírání takových dohod a rovněž tak dosahují jiných odpovídajících dohod.

Článek 28

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte na vzdělání a s cílem postupného uskutečňování tohoto práva a na základě rovných možností zejména:
  - a) zavádějí pro všechny děti bezplatné a povinné základní vzdělání,
  - b) podněcují rozvoj různých forem středního vzdělání zahrnujícího všeobecné a odborné vzdělání, činí je přijatelné a dostupné pro každé dítě a přijímají jiná odpovídající opatření, jako je zavádění bezplatného vzdělání a, v případě potřeby, poskytování finanční podpory,
  - c) všemi vhodnými prostředky zpřístupňují vysokoškolské vzdělání pro všechny podle schopností,
  - d) zpřístupňují všem dětem informace a poradenskou službu v oblasti vzdělání a odborné přípravy k povolání,
  - e) přijímají opatření k podpoře pravidelné školní docházky a ke snížení počtu těch, kteří školu nedokončí .
2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí všechna opatření nezbytná k tomu, aby kázeň ve školách byla zajišťována způsobem slučitelným s lidskou důstojností dítěte a v souladu s touto úmluvou.
3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, rozvíjejí a podporují mezinárodní spolupráci ve věcech týkajících se vzdělání, zejména s cílem přispět k odstranění nevědomosti a ngramotnosti ve světě s cílem usnadnit přístup k vědeckotechnickým poznatkům a moderním metodám výuky. V souvislosti s tím bude brán zvláštní ohled na rozvojové země.

Článek 29

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se shodují, že výchova dítěte má směřovat k:
  - a) rozvoji osobnosti dítěte, jeho nadání, a rozumových a fyzických schopností v co nejširším objemu,
  - b) výchově zaměřené na posilování úcty k lidským právům a základním svobodám a také k zásadám zakotveným v Chartě spojených národů,
  - c) výchově zaměřené na posilování úcty k rodičům dítěte, ke své vlastní kultuře, jazyku a

hodnotám, k národním hodnotám země trvalého pobytu, jakož i země jeho původu, a k jiným civilizacím,

d) přípravě dítěte na zodpovědný život ve svobodné společnosti, v duchu porozumění, míru, snášenlivosti, rovnosti pohlaví a přátelství mezi všemi národy, etnickými, národnostními a náboženskými skupinami a osobami domorodého původu,

e) výchově zaměřené na posilování úcty k přírodnímu prostředí.

2. Žádná část tohoto článku nesmí být vykládána způsobem omezujícím svobodu jednotlivců a organizací zřizovat a řídit výchovné instituce. Za všech okolností je však třeba zabezpečit dodržování principů stanovených v odstavci 1 tohoto článku a podmínek, aby vzdělání poskytované těmito institucemi odpovídalo minimálním standardům stanoveným státem.

Článek 30

V těch státech, v nichž existují etnické, náboženské nebo jazykové menšiny nebo osoby domorodého původu, nesmí být dítěti náležejícímu k takové menšině nebo domorodému obyvatelstvu odíráno právo společně s příslušníky své skupiny užívat vlastní kultury, vyznávat a praktikovat své vlastní náboženství a používat svého vlastního jazyka.

Článek 31

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte na odpočinek a volný čas, na účast ve hře a oddechové činnosti odpovídající jeho věku, jakož i na svobodnou účast v kulturním životě a umělecké činnosti.

2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají a zabezpečují právo dítěte na účast v kulturním a uměleckém životě a napomáhají k tomu, aby dětem byly poskytovány odpovídající a rovné možnosti v oblasti kulturní, umělecké, oddechové činnosti a využívání volného času.

Článek 32

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte na ochranu před hospodářským vykořisťováním a před vykonáváním jakékoli práce, která může být pro něho nebezpečná nebo bránit jeho vzdělávání nebo která by škodila zdraví dítěte nebo jeho tělesnému, duševnímu, duchovnímu, mravnímu nebo sociálnímu rozvoji.

2. Státy, které jsou smluvními stranami úmluvy, přijímají zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření k zabezpečení provádění tohoto článku. Za tímto účelem a s ohledem na příslušná ustanovení jiných mezinárodních dokumentů státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zejména:

a) stanoví nejnižší věkovou hranici nebo hranice pro vstup do zaměstnání,

b) stanoví odpovídající úpravu pracovní doby a podmínek zaměstnání,

c) stanoví odpovídající pokuty nebo jiné sankce k účinnému zabezpečení plnění tohoto článku.

Článek 33

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, přijímají všechna nezbytná opatření, včetně zákonodárných, sociálních, správních a kulturních, k ochraně dětí před nezákonným užíváním narkotických a psychotropních látek definovaných příslušnými mezinárodními smlouvami a k zabránění zneužívání dětí při jejich nezákonné výrobě a obchodování s těmito látkami.

Článek 34

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují chránit dítě před všemi formami sexuálního vykořisťování a sexuálního zneužívání, k zabezpečení tohoto závazku státy zejména přijímají nezbytná vnitrostátní, dvoustranná a mnohostranná mezinárodní opatření k zabránění:

a) svádění nebo donucování dětí k jakékoli nezákonné sexuální činnosti,

b) využívání dětí k prostituci nebo k jiným nezákonným sexuálním praktikám za účelem finančního obohacování,

c) využívání dětí v pornografii a při výrobě pornografických materiálů za účelem finančního

obohacování.

Článek 35

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, přijímají všechna nezbytná vnitrostátní, dvoustranná a mnohostranná opatření k zabránění únosů dětí, prodávání dětí a obchodování s nimi za jakýmkoli účelem a v jakékoli podobě.

Článek 36

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, chrání dítě před všemi ostatními formami vykořisťování, které jakýmkoli způsobem škodí blahu dítěte.

Článek 37

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečí, aby:

- a) žádné dítě nebylo podrobeno mučení nebo jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Za trestné činy spáchané osobami mladšími 18 let nebude ukládán trest smrti a trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti propuštění na svobodu,
- b) žádné dítě nebylo nezákonně nebo svévolně zbaveno svobody. Zatčení, zadržení nebo uvěznění dítěte se provádí v souladu se zákonem a používá se pouze jako krajní opatření a na co nejkratší možnou dobu,
- c) s každým dítětem zbaveným svobody bylo zacházeno s lidskostí a s úctou k vrozené důstojnosti lidské bytosti a způsobem, který bere ohled na potřeby osoby daného věku. Především musí být každé takové dítě umístěno odděleně od dospělých, ledaže by se uvážilo, že neoddělovat je od dospělých je v jeho vlastním zájmu, a s výjimkou závažných okolností musí mít právo udržovat písemný a přímý styk se svou rodinou,
- d) každé dítě zbavené svobody mělo právo okamžitého přístupu k právní nebo jiné odpovídající pomoci, jakož i právo odvolávat se k soudu nebo jinému pravomocnému, nezávislému a nestrannému orgánu proti rozhodnutí o odnětí svobody a v každém takovém případě na přijetí neodkladného rozhodnutí.

Článek 38

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují uznávat a zabezpečovat dodržování norem mezinárodního humanitárního práva, které se na ně vztahují v případě ozbrojených konfliktů a které se dotýkají dítěte.
2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí všechna proveditelná opatření k zabezpečení toho, aby se osoby, které nedosáhly 15 let věku, neúčastnily přímo bojových akcí.
3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zdržují povolávání do svých ozbrojených sil osob mladších 15 let. Při povolávání osob, které dosáhly věku 15 let, avšak které jsou mladší 18 let, přijímají přednostně osoby starší.
4. V souladu se svými závazky podle mezinárodního humanitárního práva, které mají vztah k ochraně civilního obyvatelstva za ozbrojených konfliktů, státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, přijímají všechna proveditelná opatření k zabezpečení ochrany dětí postižených konfliktem a péče o ně.

Článek 39

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí všechna nezbytná opatření k podpoře tělesného i duševního zotavení a sociální reintegrace dítěte, které je obětí jakékoli formy zanedbání, využívání za účelem finančního obohacení nebo zneužívání, mučení nebo jiné formy krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení nebo trestání anebo ozbrojeného konfliktu. Zotavení a

reintegrace se uskutečňují v místě a prostředí podporujícím zdraví, sebeúctu a důstojnost dítěte.

Článek 40

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte obviněného, obžalovaného nebo uznaného vinným z porušení trestního práva na takové zacházení, které rozvíjí smysl dítěte pro důstojnost a čest, které znovu posiluje úctu dítěte k lidským právům a základním svobodám jiných a bere ohled na věk dítěte, napomáhá znovuzacházení dítěte a zapojení dítěte do prospěšného působení ve společnosti.

2. Za tímto účelem a s ohledem na příslušná ustanovení mezinárodněprávních dokumentů státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zejména zabezpečují, aby:

a) žádné dítě nebylo obviněno, obžalováno nebo uznáno vinným z porušení trestního práva pro jednání nebo opomenutí, která nebyla zakázána vnitrostátním nebo mezinárodním právem v době, kdy k nim došlo,

b) každé dítě obviněné nebo obžalované z porušení trestního práva mělo přinejmenším tyto následující záruky:

i) být považováno za nevinné až do doby, kdy podle zákona je prokázána vina,

ii) být okamžitě a přímo, v nutných případech prostřednictvím svých rodičů nebo zákonného zástupce, informováno o obviněních, proti němu vznášených, a mít při přípravě a při uplatnění své obhajoby právní nebo jinou potřebnou pomoc,

iii) aby věc byla bez odkladu rozhodnuta v souladu se zákonem příslušným, nezávislým a nestranným úřadem nebo soudním orgánem ve spravedlivém procesu v přítomnosti právního zástupce nebo jiné odpovídající osoby a v přítomnosti rodičů nebo zákonných zástupců dítěte, ledaže by se zvažilo, že jejich přítomnost, zejména s ohledem na věk a situaci dítěte, není v jeho zájmu,

iv) aby nebylo nuceno vypovídat nebo přiznávat vinu; aby se mohlo seznamovat s výpověďmi svědků buď přímo anebo prostřednictvím jiných a aby byla zabezpečena rovnoprávná účast svědků obhajoby a hodnocení jejich výpovědí,

v) jestliže bylo rozhodnuto, že se dítě provinilo proti trestnímu zákonu, aby toto rozhodnutí, jakož i jakákoli v důsledku toho přijatá opatření, byla v souladu se zákonem přezkoumatelná vyšším pravomocným, nezávislým a nestranným orgánem,

vi) aby mu byla zajištěna bezplatná pomoc tlumočnicka, jestliže dítě nerozumí jazyku v řízení používanému nebo jím nehovoří,

vii) aby ve všech stadiích řízení bylo uznáváno jeho soukromí.

3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, usilují o vypracování zákonů a zákonných procedur, o zřízení orgánů a institucí zvláště určených pro děti obviněné, obžalované nebo uznané vinnými z porušení trestního práva a zejména o:

a) stanovení nejnižší věkové hranice, před jejímž dosažením se děti považují za nezpůsobilé porušit trestní právo,

b) v případě potřeby přijetí opatření k zacházení s takovými dětmi bez přijetí soudní procedury za předpokladu dodržování lidských práv a právních záruk.

4. Je nezbytné vytvořit různé záruky, jako je pečovatelská služba, pravidla o poradenství a dozoru, konzultativní služby, zavedení zkušební lhůty, náhradní péče, programy vzdělávání a zabezpečení takového zacházení s dětmi, které odpovídá jejich blahu, jakož i jejich poměrům a spáchanému deliktu.

Článek 41

Nic v této úmluvě se nedotýká ustanovení, která ve větší míře napomáhají uskutečnění práv dítěte a která mohou být obsažena v :

a) právním řádu státu, který je smluvní stranou, nebo

b) mezinárodním právem, které je pro takový stát závazné.

ČÁST II

Článek 42

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují s využitím odpovídajících prostředků

široce informovat o zásadách a ustanoveních této úmluvy jak mezi dospělými, tak mezi dětmi.

Článek 43

1. Pro zjišťování pokroku dosaženého státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, při plnění závazků přijatých touto úmluvou se zřizuje Výbor pro práva dítěte, který vykonává níže stanovené funkce.
2. Výbor se skládá z deseti odborníků vysokého morálního charakteru a uznávaných schopností v oblasti, která je předmětem této úmluvy. Členové výboru jsou voleni státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, z řad jejich státních příslušníků a vykonávají tuto funkci jako soukromé osoby, přičemž je brán ohled na spravedlivé zeměpisné rozdělení a na zastoupení hlavních právních systémů.
3. Členové výboru jsou voleni tajným hlasováním ze seznamu osob navržených státy, které jsou smluvní stranou úmluvy. Každý stát, který je smluvní stranou úmluvy, může ze svých občanů jmenovat jednu osobu.
4. První volby do výboru se konají do šesti měsíců ode dne, kdy tato úmluva nabude účinnosti, a poté každé dva roky. Nejméně čtyři měsíce před termínem konání dalších voleb generální tajemník Spojených národů dopisem vyzve státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, aby do dvou měsíců předložily své návrhy. Generální tajemník pak sestaví seznam všech takto navržených osob v abecedním pořádku s udáním států, které tyto osoby navrhly, a předloží jej státům, které jsou smluvní stranou úmluvy.
5. Volby se konají na zasedáních států, které jsou smluvní stranou úmluvy, svolaných generálním tajemníkem do sídla Spojených národů. Na těchto zasedáních, na kterých dvě třetiny států, které jsou smluvní stranou úmluvy, tvoří kворum, jsou do výboru zvoleny ty osoby, které obdrží největší počet hlasů a absolutní většinu hlasů přítomných a hlasujících zástupců států, které jsou smluvní stranou úmluvy.
6. Členové výboru jsou voleni na období čtyř let. Vystupujícího člena výboru lze volit znovu, je-li navržen. Funkční období pěti členů výboru, zvolených v prvních volbách, uplyne koncem druhého roku; neprodleně po prvních volbách předseda vylosuje na zasedání jména těchto pěti členů.
7. Jestliže člen výboru zemře nebo odstoupí nebo oznámí, že z jakéhokoli důvodu nemůže dále plnit své povinnosti ve výboru, stát, který je smluvní stranou úmluvy a který jej navrhl za kandidáta, jmenuje jiného svého občana, který se souhlasem výboru vykonává funkci po zbytek funkčního období.
8. Výbor vypracuje vlastní jednací řád.
9. Výbor zvolí své funkcionáře na období dvou let.
10. Zasedání výboru se normálně konají v sídle Spojených národů anebo v jiném vyhovujícím místě určeném výborem. Výbor se pravidelně schází jednou ročně. Dobu trvání zasedání výboru určují a v případě potřeby kontrolují státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, na svém zasedání, s výhradou schválení Valným shromážděním.
11. Generální tajemník Spojených národů poskytne personál a zařízení potřebné k účinnému plnění funkcí výboru podle této úmluvy.
12. Se souhlasem Valného shromáždění obdrží členové výboru utvořeného podle této úmluvy odměnu z prostředků Spojených národů za podmínky, o nichž rozhodne Valné shromáždění.

Článek 44

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují předkládat prostřednictvím generálního tajemníka Spojených národů zprávy o opatřeních přijatých k uvedení práv uznaných v této úmluvě v život a o pokroku, jehož bylo při užívání těchto práv dosaženo:
  - a) do dvou let ode dne, kdy se staly smluvní stranou úmluvy,
  - b) poté každých pět let.
2. Ve zprávách podle tohoto článku se poukáže na případné skutečnosti a obtíže, které se týkají stupně plnění závazků podle této úmluvy. Zprávy rovněž obsahují informace dostatečné k tomu, aby byl zabezpečen úplný přehled výboru o provádění úmluvy v dotyčné zemi.
3. Stát, který je smluvní stranou úmluvy, který předložil komplexní úvodní zprávu nemusí v

následujících zprávách na základě odstavce 1, písm. b) opakovat základní informace poskytnuté dříve.

4. Výbor může od států, které jsou smluvní stranou úmluvy, požadovat další informace významné pro provádění úmluvy.
5. Výbor prostřednictvím Hospodářské a sociální rady předkládá Valnému shromáždění Spojených národů každé dva roky zprávu o své činnosti.
6. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, své zprávy zpřístupňují široké veřejnosti ve vlastní zemi.

Článek 45

Pro zajištění účinného provádění úmluvy a podněcování mezinárodní spolupráce v oblasti upravené touto úmluvou :

- a) Odborné organizace UNICEF a jiné orgány Spojených národů mají právo být přítomny jednání o provádění těchto ustanovení této úmluvy, která spadají do oblasti jejich činnosti. Výbor může vyzvat UNICEF a jiné příslušné orgány podle své úvahy, aby podaly názory odborníků na provádění této úmluvy v oblastech spadajících do jejich činnosti.
- b) Výbor podle své úvahy postupuje odborným organizacím, UNICEF a jiným příslušným organizacím zprávy došlé od států, které jsou smluvní stranou úmluvy, obsahující požadavek nebo ukazující na potřebu technické rady nebo pomoci, případně doplněné o poznámky nebo návrhy výboru týkajících se těchto požadavků nebo oznámení.
- c) Výbor může doporučit Valnému shromáždění, aby požádalo generálního tajemníka, aby z pověření Valného shromáždění provedl šetření týkající se specifických otázek, které mají vztah k právům dítěte.
- d) Výbor může činit návrhy a všeobecná doporučení založená na informacích získaných na základě článků 44 a 45 této úmluvy. Tyto návrhy a všeobecná doporučení se postupují dotčenému státu, který je smluvní stranou úmluvy, a sdělují Valnému shromáždění zároveň s případnými připomínkami států, které jsou smluvní stranou úmluvy.

ČÁST III

Článek 46

Tato úmluva je otevřena k podpisu všem státům.

Článek 47

Tato úmluva podléhá ratifikaci. Ratifikační listiny se ukládají u generálního tajemníka Spojených národů.

Článek 48

Tato úmluva zůstává otevřena k přístupu všem státům. Listiny o přístupu se ukládají u generálního tajemníka Spojených národů.

Článek 49

1. Tato úmluva vstoupí v platnost třicátý den po datu uložení dvacáté ratifikační listiny nebo listiny o přístupu u generálního tajemníka Spojených národů.
2. Pro každý stát, který úmluvu ratifikoval nebo k ní přistoupil po uložení dvacáté ratifikační listiny o přístupu, vstoupí úmluva v platnost třicátý den po uložení ratifikační listiny nebo listiny o přístupu.

Článek 50

1. Kterýkoli stát, který je smluvní stranou úmluvy, může navrhnout změnu úmluvy a předložit ji generálnímu tajemníkovi Spojených národů. Generální tajemník poté seznámí s pozměňovacím návrhem státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se žádostí, aby mu sdělily, zda jsou pro svolání konference států, které jsou smluvní stranou úmluvy, která by návrh

posoudila a rozhodla o něm. Generální tajemník svolá tuto konferenci pod záštitou Organizace spojených národů, vysloví-li se alespoň třetina států pro její uspořádání. Každý pozměňovací návrh přijatý většinou států, které jsou smluvní stranou úmluvy, přítomných a hlasujících na konferenci bude předložen Valnému shromáždění Organizace spojených národů ke schválení.

2. Změna odsouhlasená na základě odstavce 1 tohoto článku vstoupí v platnost, bude-li schválena Valným shromážděním Spojených národů a přijata dvoutřetinovou většinou států, které jsou smluvní stranou úmluvy.

3. Vstoupí-li změna v platnost, stává se závaznou pro státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, které ji přijaly. Ostatní státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, jsou nadále vázány jen ustanoveními této úmluvy a kterýmikoli dřívějšími změnami úmluvy, jež přijaly.

Článek 51

1. Generální tajemník Spojených národů přijímá a rozesílá text výhrad, které státy učinily při ratifikaci nebo přístupu k úmluvě.

2. Výhrada neslučitelná s předmětem a účelem této úmluvy se nepřipouští.

3. Výhrady mohou být kdykoli odvolány oznámením zasláným generálnímu tajemníkovi Spojených národů, který o tom informuje všechny státy. Takové oznámení je účinné dnem, ve kterém bylo doručeno generálnímu tajemníkovi .

Článek 52

Stát, který je smluvní stranou úmluvy, může tuto úmluvu vypovědět písemným oznámením generálnímu tajemníkovi Spojených národů. Vypovězení se stane účinným jeden rok po dni, ve kterém bylo doručeno generálnímu tajemníkovi.

Článek 53

Tato úmluva bude uložena u generálního tajemníka Spojených národů.

Článek 54

U generálního tajemníka Spojených národů bude uložen původní text této úmluvy, jehož anglické, arabské, čínské, francouzské, ruské a španělské znění má stejnou platnost.

Na důkaz toho níže podepsaní zmocněnci, kteří jsou k tomu řádně pověřeni svými vládami, podepsali tuto úmluvu.

Dáno v New Yorku, dne 20. listopadu 1989

ABSTRAKT

PECHOVÁ M., *Trestně právní odpovědnost mladistvých: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2009. 53 s.
Vedoucí bakalářské práce JUDr. Jozef Bandžak.

Klíčová slova: Mladistvý, Trestně právní odpovědnost, Rozumová a mravní vyspělost, Zásady řízení proti mladistvým, Hranice trestní odpovědnosti, Posuzování trestní odpovědnosti

Bakalářská práce je zaměřena na trestní odpovědnost mladistvých. V práci se taktéž pojednává o vývoji této problematiky z hlediska historie na našem území a při zpracování byla pominuta taktéž problematika řízení v trestních věcech mladistvých a některé stěžejní zásady, na kterých je zákon o soudnictví ve věcech mládeže vystavěn, a které slouží k jeho interpretaci a aplikaci. Závěrem jsou náměty *de lege ferenda*, zabývající se otázkou trestních opatření ukládaných mladistvým a recidivujícím pachatelům.

ABSTRACT

Pechová M., Bachelor: Penal legislative responsibility of adolescents: České Budějovice: University of European and Regional Studies. o. p. s., 2009. 53 p.
Supervisor: JUDr. Jozef Bandžak

Key words: Adolescents, the penal responsibility of adolescents, criminal actions of Adolescents, basic codes on which the law of the criminal responsibility, penal measures sentenced to adolescents.

The objective of this work is focused on the penal responsibility of adolescents. This work likewise deals with the development of those problems from the point of view of the history of our country. Moreover, some criminal actions of adolescents are shown alongside with one of basic codes on which the law of the criminal responsibility is based. These codes serve for their interpretation and application. Finally, there are some ideas of *de lege ferenda* which concern the problems of penal measures sentenced to adolescents and recurrent offenders.